KLUB NOVÝCH NEWCOMERS' CLUB

KANADSKÉ LISTY

Second Class Mail. Reg. No. 3088

BOX 520, STATION "D", TORONTO, ONTARIO, M6P 3K1 CANADA

No.5.,Vol.23., 15.května-May 15th,1989.

Ont.Housing Minister,Hon.Ch. Hošek, and Mr.Majeski,repr. of Canada Mortgage and Housing Corporation.

Sod-turning ceremony at Masaryktown

May 5th,1989 was an important day in the life of Czech and Slovak communities in Canada. A housing project was started in our beautiful Masaryktown, which will have 112 apartments. Both single people and families will be accomodated. It was a dream of several founding members of Masaryk Memorial Institute,incl. Mr.Gustav Přístupa and Mr.Pavol Chvostek,who discovered the old farm,from which our Masaryktown was developed. Despite rain many people attended the ceremony,including representatives from all levels of government, members of MMI and potential residents. The speaches were short and were held in Prague Restaurant on Masaryktown. Ontario Minister of Housing, Hon.Chaviva Hošek, congratulated our community and those who worked hard for the project and stated that she is very proud that she was born /in 1946/ in Chomutov,Czechoslovakia. Of special significance were remarks of one of the founding members of MMI, Karel Buzek, O.C. Honorary member of MMI,Mrs.Mária Chvostek, was also introduced to the dignitaries,as well as Jan Kůstka, Secretary of Masaryk Non-profit Residences Inc. and Jiří Blůha, chairman of "Masaryktown Committee", MMI Controller Otto Daičar and Vice-Chairman of MNPR,Frank Braun. It is estimated that within one year the building will be finished and people can move in. It will be " dream come true ",stated Mr.Jan Trávníček,President of Masaryk Memorial Institute,who in countless meetings explained the project to members of MMI.

Part of "head table",from left: Hon.Chaviva Hošek, Paul Mushinski /Scarb.Ward 6 Councillor/, Ont.Minister of Transport Hon.Ed Fulton, Arch.V.Kuchar,Bob Hicks,M.P. /representing fed.Housing Minister Hon.Allan Redway/, Jiří Corn and Mr.Majeski /Canada Mortgage and Housing/.

From left: President of MMI Jan Trávníček,one of the founding members of MMI Mr.Jaroslav Šmajzl-Forest,Hon. Chaviva Hošek and Mrs.Drucilla Trávníček,MC.

Hon.Chaviva Hošek and Mr.Hubert Obr,chairman of Masaryk Non-Profit Residences Inc.

From left:Mirko Janeček,Hon.Chaviva Hošek,Jiří Corn,O.C. and Robert Tmej,youngest member of MMI Board of Directors and employee of Ont.Ministry of Housing.

From left:Karel Buzek,President of MMI Jan Trávníček,John Wardrope /Scarb.Ward 3 Councillor/ and Mrs.L.Morrison.

The following 3 ladies contributed to the success of the ceremony:Mrs. Drucilla Trávníček as MC,Mrs.L.Morrison of Washington United Church and Mrs. Věra Rollerová.

Československý den

se koná

na Masaryktownu

450 Scarborough Golf Club Rd.

2. července 1989.

Během odpoledne bude odhalení pomníku K-231. Na slavnosti bude účinkovat tříčlenná dechová hudba z Clevelandu.

Kanadské Listy

INDEPENDENT MONTHLY
IN CZECH AND ENGLISH LANGUAGES.

Publisher and Editor: Mirko Janeček.

Články,objednávky inserátů,opravy adres a předplatné lze poslat na:
"KANADSKÉ LISTY", Box 520,
Station "D", Toronto,Ont. M6P 3K1.

Pokud jsou články podepsané,nemusí se redaktor ztotožňovat s jejich obsahem.

Předplatné na 1 rok:

Kanada a USA ...	*$ 17:00*
Zámoří lodí ...	*$ 20:00*
Zámoří letecky ...	*$ 30:00*

IN MEMORIAM

Zpráva o náhlém odchodu Jožky Kytla přišla skutečně jako blesk z jasného nebe. Bylo mu 69 let. Narodil se 27.srpna 1919 v Českém Kupičově na Volyni. Během 2.světové války se přihlásil do čs.zahraniční armády a sloužil v Rusku,na Středním východě,včetně Tobruku,v Anglii a skončil válku u Dunkirku.Po únoru 1948 odešel do exilu a usadil se v Torontě. Byl upřímným československým vlastencem a účastnil se práce hlavně ve farnosti sv.Václava a v odbočce Royal Canadian Legion č.601. Je symbolické,že si manželku našel na sokolském sletu ve Vídni v roce 1956. /Paní Rišena žila v té době ve Švýcarsku,ale svého přestěhování do Kanady nikdy nelitovala./ Když se jim narodila dcera Věra, Jožka byl šťasten. Rodina byla vždycky jeho vzorným zázemím. Ještě nedávno byl v Anlii,kde se účastnil výroční valné hromady Čs.Obce legionářské v zahraničí. Navštívil naposled místa, kde za války sloužil. Přátelé mu radili,aby své paměti z války sepsal nebo natočil na pásku. Bohužel to neudělal. Budiž mu kanadská země lehkou!

KYTL, Josef — Suddenly on Tuesday, May 16, 1989, Josef Kytl, beloved husband of Rose and beloved father of Vera and her husband Victor Tichy. Brother of Jerry Kytl and Vaclav Kytl and family in Czechoslovakia. Resting at the Turner & Porter Funeral Home, 436 Roncesvalles Ave. from 7-9 p.m. Thursday. Funeral Mass 10 o'clock Friday morning at St. Wenceslaus Church, 496 Gladstone Ave. Cremation. Rosary prayers 8 p.m. Thursday. Those wishing to express their sympathy are invited to donate to the St. Wenceslaus Church, 496 Gladstone Ave.

V Torontě odešla z našeho středu paní Eta Kulová,manželka Rudy Kuly.

Ferdinand Pejskar zemřel nedávno v St.Catharines,Ont. Bylo mu 75.

Jednou větou

O zraku během stárnutí budou 23.5. na radnici v Torontě přednášet krajanští lékaři Vladimír Krátký a M.J.Samek.--Chutná jídla za přiměřené ceny mají v restauraci "U Švejka",40 Orchard Blvd.,blízko Eglinton a Yonge. Tel. 489-3215.Doporučujeme.--Kdo chce chodit do Sokola,nechť volá Zdenka Mimru na č. 621-3845.--Během vzpomínky na 70.výročí tragické smrti gen.M.R.Štefánika promluvili Ján Stríček a Mirko Janeček,který vylíčil zážitky Štefánikovy jako válečného letce na bojištích ve Francii,v Srbsku a v Itálii. Sál na Masaryktownu byl vhodně vyzdoben a mezi krajany převládali čs.legionáři za vedení Vlad.Dufka.--Čs.dětský tábor na Masaryktownu i letos povede paní Olga Zatuvkaňuková,tel.237-9621. Hledá vedoucí skupin.--25.4.tomu bylo 5 let,co v Hamiltonu zemřel Ludvík Urban.--Manga Abrahámová a Marie Jirková převzaly vedení restaurace na Masaryktownu,tel.439-2053. Otevřeno od 10ti do 10ti večer, v pátek a v sobotu otevřeno půlnoci.--Předsedou calgarské odbočky Čs.sdružení je Luboš Pešta. V Calgary a okolí žije na 4.000 krajanů,ale na valnou hromadu přišlo 19 osob.--Stan Běhal má úspěchy jako fotograf torontského "Sun-u".--Aggie Vokůrková pracuje pro Marlin Travel,tel.231-1061.--Drahokoupilovi se přestěhovali do Edmontonu.--Jana Škarecká vystoupila během koncertu Royal Conservatory of Music na radnici v Mississauga. Večer řídila ředitelka Dagmar Rýdlová.--14.4.tomu bylo 10 let,co v Brookville,Ont. zemřel Kamil Pechr.-- Cenu Egona Hostovského dostal Milan Uhde za hru "Velice tiché ave."--Vlad.Mazanec se z Maltonu přestěhoval do Willowdale,Ont.--Zuzana Kulhánková se ve vanc."Zpravodaji" zabývala otázkou dědictví osob,které nezanechaly závěť.--Autobusy k pronajmutí za výhodných podmínek má firma Cha-Co. Trails,tel./416/ 454-3427 nebo /519/ 352-1920.

Dne 1.května t.r. oslavil v Torontě v kruhu svých přátel své 85.narozeniny ing.Karel Buzek,čs.vlastenec nad jiné zasloužilý. Sedící zleva:paní Anna Machová,ing.Karel Buzek,O.C. a dr.Josef Čermák,Q.C. Stojící zleva:Mirko Janeček,Jiří Corn,O.C. a Jan Waldauf.

Pražské uzenářství

638 Queen St. West.
TORONTO. ONT M6J 1E4

Tel.: 364-1787

LETNÍ DĚTSKÝ TÁBOR NA MASARYKTOWNU

Masaryk Memorial Institute Inc. ve spolupráci s Masarykovou školou pořádají v letošním roce opět letní tábor pro děti od 6 do 12 let na Masaryktownu. Cena pobytu: $125 za turnus.
Sociálně slabší rodiny a rodiny nově příchozích mohou pro děti obdržet od MMI slevu.
Po děti, které si rodiče pro velkou vzdálenost mezi dvěma turnusy nemohou vyzvednout, je možnost, aby děti zůstaly přes víkend na táboře za zvláštní příplatek $ 35-.Prosíme zájemce, aby v co nejkratší době zaslali přihlášku do kanceláře MMI (450 Scarborough Golf Club Rd., Scarborough, Ont. M1G 1H1) Poplatek za pobyt v táboře můžete zaslat současně s přihláškou nebo jej vyrovnat nejpozději týden před nástupem vašeho dítěte (dětí) do tábora.
Po obdržení přihlášky Vám okamžitě zašleme podrobné propozice letního tábora.
Pro další informace můžete volat tel.číslo: (416) 439-4354

PŘIHLÁŠKA DO TÁBORA
Jméno .....
Věk ..... Chlapec ..... Dívka .....
Adresa .....
Město .....Pošt.kód .....
Tel.domů.....
do zaměstnání rodičů .....
❑ I. turnus: 2. - 8. července 1988
❑ II. turnus: 9 - 15. července 1988
❑ III. turnus: 16. - 22. července 1988.
(Zaškrtněte, kterého turnusu-turnusů se Vaše dítě zúčastní.)
Nástup: neděle večer, konec pobytu : sobota ráno.
Sociálně slabší rodiny a rodiny nové příchozích mohou pro děti obdržet od MMI slevu.
❑ víkend 8.-9. července
❑ víkend 15.-16 července
(Pokud nenapíšete, že Vaše dítě zůstane na táboře přes víkend, počítáme s tím, že si jej v sobotu ráno na víkend odvezete domu.)

CZECHOSLOVAK (TORONTO) CREDIT UNION LIMITED

KAMPELIČKA

740 Spadina Avenue, Toronto, Ontario M5S 2J2 (roh Spadina a Bloor). Tel.: (416) 925-0557

24 HODINOVÁ INFORMAČNÍ SLUŽBA

AMERICAN EXPRESS

American Express Travellers šeky BEZ POPLATKŮ!

- Dlouhodobé vklady
- Denní úrokové vklady
- Speciální vklady
- RRSP

Platíme úrok na šeková konta.

- Hypotéky
- Osobní půjčky
- Speciální půjčky na nová auta
- Line of credit
- Šeková konta bez poplatků za šeky

Přijďte, pište nebo volejte pro podrobnější informace.

Úřední hodiny:pond.a pátek 10-5,út.až čtvrtek 10-5.

kultura

VZPOMÍNKA

Dr. Juraj Slávik

Koncem května t.r. tomu bude právě 20 let, co ve Washingtonu zemřel dr. Juraj Slávik, byv. župan a poslanec, člen čs. vlád a do září 1939 čs. velvyslanec ve Varšavě. Po druhé světové válce byl čs. velvyslancem ve Washingtonu. Následující řádky o něm napsal jeho přítel Pavel Šturman:

Priebeh jeho života je nám dobre známy. Z knihy "Moja pamäť, živá kniha" môžeme sa dopodrobna dozvedieť o jeho mladosti, výchove na evanjelickej fare v Dobronivej, v elementárnych a stredných školách, tak na univerzite budapeštianskej, kde na odporúčanie dr. Vladimíra Fajnora dal sa na právo, hoci zamlady prechovával ambície študovať lekárstvo. Dr. Fajnor, na slovo vzatý znalec práva bývalej rakúsko-uhorskej monarchie, mladého Slávika prehovoril na právo, ako jediné povolanie, kde človek môže sa voľne pohybovať, zastupovať svojeť v obrane, hlavne keď sa to týkalo národnostných vecí, a samozrejme zasahovať v hojnej miere do politického života krajiny. Odporúčanie dr. Fajnora a jeho argumenty mali veľký vplyv na utvorenie životobehu Juraja Slávika.

Už za študentských čias pilne čítaval, prekladal zvlášť z francúzštiny, písaval pôvodné rozpravy, fejtóny, z ktorých hodne bolo uverejnených v slovenských časopisoch a zborníkoch. Písal pod menom Neresnický.

Svojou činnosťou a sebavedomým vystupovaním získaval si stále rastúci kruh priateľov a priaznivcov. Znalosti literatúry, domácej aj svetovej, dramatické recitácie slovenskej poézie na schôdzach slovenských študentov aj v širšej slovenskej verejnosti, pomohli utvoriť o ňom prajnú povesť všade, kde sa len obrátil. V Budapešti ako jurista využil každú príležitosť vypočuť parlamentárne debaty, zvlášť keď sa rokovalo o osude Slovákov a iných národnosti Uhorska. Zaznačoval si pilne dejstvovanie Hodžu, Blahu, Jurigu, Skyčáka a iných slovenských poslancov i reprezentatov Srbov a Chorvátov. Osobne ich poznal všetkých a známosti nadobudnuté v mladosti si cenil do posledného dychu svojho života.

Po skončení štúdií netešil sa dlho advokátskej praxi. Nastali rušné časy vojnové a dr. Slávik nastúpil do aktívnej služby. Za roky vojenčenia slúžil na ruskom a neskoršie na talianskom fronte, ale ani za tých najpohnutejších čias nezabúdal na svoj rod; pilne čítal a s priateľmi predebatoval správy o vojnových veciach na bojiskách sveta. V maďarských novinách sa počali čím ďalej tým častejšie objavovať správy o "vlastizradcoch" českých a slovenských, ktorí hromadne prechádzali k Rusom. Z takýchto správ sa najlepšie dalo súdiť, že hodina oslobodenia sa blíži. Sám plánoval prejsť na ruskú stranu, ale kolegovia mu plán nevedomky prekazili v poslednej chvíli.

Koniec vojny a prevrat ho zastihol v Budapešti a tu bez otáľania zbalil svoje veci a dal sa na cestu, už ako slobodný človek, do Bratislavy, správne pokladajúc mesto za centrum dejov Slovenska.

Jeho kariéra vo verejnom živote Československa dokazuje starostlivú rodičovskú výchovu, dobré školenie. Venoval všetko svoje nadanie a čas pre dobro národa, svojeti. Neochaboval nikdy vo svojej oduševnenosti vo veciach národa, za vec spolužitia Čechov a Slovákov v jednej vlasti a akékoľvek odstredivé hnutie prísne odsudzoval. Politický život dr. Juraja Slávika je otvorená kniha, či už za županstva v Košiciach, či ako minister orby, vnútra, alebo ako vyslanec vo Varšave a Washingtone. Jeho verejná činnosť, úradné účinkovanie je dnes vecou histórie.

Od počiatku som so záujmom sledoval kariéru dr. Slávika. Tešil som sa jeho postupu vo vláde československej a jeho rečníckemu talentu, kdekoľvek sa zjavil. Po Mníchove, keď vzhľadom na rozkúskovanie Republiky záujem o osud národov pod Krkonošmi a Tatrami bol v Amerike takrečeno na najnižšom stupni, zvlášť medzi našincami, Juraj Slávik svojou rečníckou túrou nalial nového oduševnenia do ochabujúcich myslí, či to už v miestnych skupinách svojich rodákov, alebo v národnej rade. Oživil ducha národného vo veľkej miere, aj presvedčil každého a všade vytrvať v borbe za svojeť, podobne tiež napomáhať vojnové úsilie Ameriky.

Dr. Juraj Slávik pracoval do posledného dychu svojho života za ideály, ktoré pomáhal rozširovať, a akými sa úplne stotožňoval a ktoré v roku 1918 sa stali základným kameňom Republiky československej.

S "Ďurom" Slávikom nebolo nudnej chvíle. Rád spieval, samozrejme najradšej naše obľúbené slovenské ľudové piesne. Rád tvoril, písal a básnil. V našej pamätnici máme od neho viacero príležitostných básní.

V nabité tramvaji přistoupí revizor k pánovi s foxterierem, zkontroluje jízdenku a pak se pátravě podívá na psa.

„A copak ten pes, pane? Za toho jste platil?"

„Ne, neplatil. Já ho dostal."

WITH COMPLIMENTS
PROP.
Mirek MARIK
BSK.ZP
PHONE (003) 93 6440

TASMANIAN COPPER ART GALLERY
CARRICK, TAS. 7257

Displaying Australia's largest collection of original copper and brass wall murals, paintings and sculptures — ideal for large feature walls.

Crafted copper to suit all tastes — traditional or contemporary plaques, sculptures, utensils, ornaments, giftware and local crafts.

(15 km FROM LAUNCESTON, WEST ON BASS HIGHWAY)

Nejzajímavějším místem, které jsem navštívil na Tasmánii, je bezesporu umělecká dílna a galerie Mistra Mirka Mařika v Carrick, asi 15 km západně od Launcestonu. Jeho specialitou jsou umělecké předměty z mědi a z mosaze. Místní list o něm napsal m.j.: "Carrick copper artist Mirek Mařík uses a touch of inspirational magic to create works of art, both traditional and modern". Jeho galerie je cílem turistů z celého světa a mezi jeho zákazníky najdeme centrály bank, hotely, nemocnice, veřejné knihovny a pod., pro které dělá jedinečné murály. Mirek prý začal jako 16ti-letý v kovářské dílně.

Nedávno se v historické kapli prestižní privátní střední školy v Oakville, Ont., která nese jméno Appleby College, konal znamenitý koncert učitelů působících při Royal Conservatory of Music, Mississauga and Oakville Branches. Obě řídí naše krajanka Dagmar Rýdlová, na obrázku vlevo. Vedle ní je Headmaster z Appleby College, Mr. Guy S. McLean, and Her Worship, Mayor of Oakville, Mrs. Ann Mulvale. Konservatoř doufá, že v Mississauga dostane k použití Adamson's Estate na samém břehu jezera Ontario. Plán získává podporu mnohých.

Později se stal malířem a dekorátorem interiérů, ale nakonec místo štětce začal užívat svářečské nářadí a popustil uzdu své fantasii. Jeho vynikajícím dílem je veliká "Poslední večeře Páně". S oblibou vyrábí historické koráby Vikingů a jiných mořeplavců. Maříkova galerie se stává světoznámou; pomohlo, že jeho díla byla vystavena v Newport, CT v r. 1983, během závodů o Americký pohár plachetnic. Mirek Mařík se vždy hrdě hlásí k svému čs. původu. MJ

Jiná zajímavost: nejznámějším malířem českého původu na N. Zélandě je Bohumír Lindauer, nar. v Plzni 5.1.1839, zemřel 13.6.1926. Dožil se 88 let. Byl na NZ od srpna 1873 a maloval hlavně portréty maorských náčelníků. Daroval 80 maleb občanům Aucklandu, jednu malbu dal Wellingtonu.

Pojištění je věc důvěry

Téměř 40 let služby naší veřejnosti s největší kanadskou životní pojišťovnou

SUN LIFE OF CANADA

VLADIMÍR VÁLEK, C.L.U.
Senior Representative

Tel. 626-3004

21 Four Seasons Pl., Suite 300, ETOBICOKE, Ont. M9B 6J8.

Východně od 427.

Jednou větou

Torontský Dámský odbor Čs. sdružení sbírá "pokladní účtenky /receipts/ od Food City; získané věci budou použity pro výroční bazár.--Čtenář nás upozornil, že jedna malba od B. Lindauera, o kterém píšeme vedle, je také v kostele ve Valašských Klobúkách.--Pomník obětem komunistického teroru v 50. letech v Československu bude odhalen na Masaryktownu 2. července v 1 odp. Fin. dary lze poslat na: Výbor pro pomník, Box 2323, St. "B", Scarborough, Ont. M1N 2E9, Canada.--Děti od 6ti let se mohou přihlásit do taneční skupiny "Moravanka"; rodiče volejte Marian Honigovou, 270-0209.--17.3. se v Montreálu konal krásný kulturní večer na rozloučenou s paní Marií Jeřábkovou, která byla konc. vedoucí hudební fakulty McGill university.--Zájemci o Masarykovu doplňovací školu mohou volat pí Čarkovou, 536-5342. Vyučování je každou sobotu v 1 hod. odp. v Brockton HS, 90 Croatia St.--Susanne Gregorová pracuje pro prov. ministerstvo občanství, 965-0602.--17.4. proběhla v Torontě 13ti-minutová "komická operní scéna" z pera prof. Oskara Morawetze "Father William".--K. Janouch si zvyká na Montreál: dík za pěknou pohlednici.--Hledají se: Ruda Chalupský, Tonda Lacina a Gustav Neštický.--Jste-li v okolí Ottawy, zajděte do kraj. restaurace Slávia v Kanatě. Tel. 836-1770.--Poslanec Ota Hora napsal studii "Bratrství v našem národě".--Ann Ilijaničová z Windsoru se stala členkou Ont. Advisory Council on Multiculturalism; je slovenského původu.--V Ottawě zemřeli: známý muzikolog dr. Fr. Stein, 92 a pí Petra Čiperová, 46.

O LETCÍCH

Gen. PhD Milan R. Štefánik
21 July 1880 — 4 May 1919
First Czechoslovak Minister of National Defence

Jaroslav [illegible]

Jedním z nejvýznačnějších organisátorů československého odboje na evropském západě byl dr. Milán Rastislav Štefánik. Zajímáme-li se blíže o tuto osobnost, dojdeme k přesvědčení, že to byl velikán, který svým životem, dílem a osudem došel daleko za průměr, a že to byl jedinec, jenž dovedl krátce energicky k vytčenému cíli. Jako každý význačný člověk, byl i tento velký zástupce československého sjednocení záhadou pro své přátele a spolupracovníky, kteří ho někdy v jeho počínání a ve volbě jeho pracovních prostředků nechápali. Velikost jeho myšlenek vystoupila jim teprve jasně před oči, až když bylo dosaženo úspěchu.

Osada Košariská u Brezové v bratislavské župě na Slovensku je rodištěm Štefánikovým. Narodil se tam 21. července 1880. Jeho otec byl evangelickým farářem. Všimneme-li si Štefánikova mládí, vidíme, že již tehdy byly určovány cesty jeho života, že již tehdy vzplanula v něm nejvašnivější láska k utlačovanému národu a k překrásné vlasti. Otec Štefánikův byl člověk ryzí povahy, oddaný slovenskému lidu s vášní a prosotrou starých probuzeneckých vlastenců. Byl výborným řečníkem, svá kázání doplňoval výklady a úvahami o současném slovenském národním životě, začež byl od maďarských úřadů pronásledován. V rodině se uplatňoval jako znamenitý vychovatel svých devíti dětí, z nichž Milán byl po řadě šestým. Matka Štefánikova byla dcerou známého bojovníka z let osmačtyřicátých, Jurenky. Nejlepší slovenští lidé tvořili společnost přátel Štefánikových rodičů, což mělo značný vliv na vytváření charakteru budoucího bojovníka za svobodu a nezávislost. Milán prodělal v dětství několik nemocí, z nichž neštovice zanechaly v jeho tváři dosti znatelné stopy. Vzdor všem překážkám činěným mu na střední škole, Štefánik byl nejlepším žákem a vynikal hlavně v matematice a ve vědách přírodních. Maturoval s vyznamenáním roku 1898 na gymnasiu v Sarvaši. V posledních letech středoškolského studia toužil po Čechách.

Na podzim roku 1898 objevil se v Praze vážný a pobledlý Štefánik a pustil se s nadšením do dalších studií, nejprve na české technice a potom na filosofické fakultě Karlovy university. Při tom zúčastňoval se hotlivě spolkového života studentského, konal přednášky o Slovácích v Praze i na českém venkově a rozšiřoval znalost krásných slovenských národních písní. Jako literát Štefánik pracoval v družině Šrobárovců, kteří vydávala ve Skalici časopis Hlas. Psal drobné básně, povídky, úvahy, napsal několik divadelních her. V Praze dopisoval do realistického časopisu Čas a byl v něm prvním slovenským redaktorem týdenní rubriky Slovenské věci. Se slovenským hudebním skladatelem Schneidrem-Trnavským a s českým malířem Kalvodou založil roku 1903 slovenský časopis Umělecký Hlas, jako člen pražského slovenského spolku Detvan zúčastnil se velmi pilně kulturní práce a přednáškami šířil poznání skutečných poměru slovenských. V Praze navázal styky s profesorem Masarykem. Do doby pražských universitních studií spadají počátky těžkých zápasů na sebe sama odkázaného Štefánika s krutými existenčními poměry, tehdy již provázenými vnitřními chorobami. V Praze byl Štefánik prvně operován. Život zasvětil hvězdářství a snažil se své vědomosti rozšířit prázdninovými cestami, spojenými se studiem v zahraničí. Štefánik se seznámil na pražské universitě s básníkem Jaroslavem Vrchlickým, který byl také jeho promotorem, když roku 1904 dosáhl doktorátu filosofie. Universitní profesor dr. Zenger o zbouřil se se svým nadaným žákem a dal mu na cestu do světa vřelé a upřímné doporučení.

Štefánik spěchal z Prahy do Francie. Doufal, že v Paříži budou splněny jeho sny o skvělé vědecké kariéře. Jeho počátky byly, bohužel, velmi skrmné. Opuštěný, bez pomoci, byl mnoc překonávat trpká zklamání, bídu i nouzi. K tomu zhoršila se ještě na delší dobu jeho choroba. Vše to však stále ne zdolával. V dubnu roku 1905 usmálo se na něho štěstí. Připil ho k sobě stár[illegible] ze světoznámý francouzský [illegible] Janssen, jenž mu dovolil pracovat na své hvězdárně v Meudonu u Paříže. Slavný učenec, záhy poznal mladého a nadějného vědce, pozval ho do své rodiny a stal se mu druhým otcem. Štefánik pil a energií splácel Janssenovi jeho laskavost. Tehdy rozvinul bohatou vědeckou činnost astronomickou, pracoval i v jiných oborech a uskutečnil několik cenných vynálezu, z nichž některé si dal patentovat. Svými pracemi upozornil na sebe odborné kruhy francouzské i cizí a dosáhl přízně samého Flammariona. Zvláštní kouzlo jeho osoby získavalo mu četné vynikající a vlivné přátele, jako ředitele pařížské hvězdárny Lowyho, profesora Bigourdana a jiné. Také mezi našimi pařížskými krajany, a hlavně mezi umělci, měl Štefánik několik oddaných přátel.

Jedním z nejtěžších úkolu, které na bedra Štefánikova vložil stařičký učenec, byly výpravy na nejvyšší evropskou horu Mont Blanc, kde měl Janssen pracně vybudovanou horskou chatu. Do ní bylo třeba dopravovat přístroje a potraviny, s jejíž věže bylo možno pozorovat hvězdnatou oblohu nejčistším vzduchem, prostým všech škodlivých vlivů atmosférických. Štefánik přilnul celou duší k obrovitému horskému velikánu Mont Blancu. S tlumokem na zádech stoupal se svými pravodci po ledových skalích, brodil se hlubokými závějemi, soukal se po laně po strmých štítech, prosekával si stupně do věčného ledu, slézal skaliska, postupoval pomalu snchovými vánicemi, obcházel zrádné propasti i trhliny v ledovcích, přemáhal slabost a radoval se, kdykoliv stanul na vrcholu nejvyšší evropské hory, kde se mohl věnovat vědecké práci. Hned prvně vydržel v Janssenově chatě plných 15 dní. Štefánik byl na vrcholu Mont Blancu celkem šestkráte. Kromě toho konal ze Chamonix a s jiných míst okolních hor četná doplňovací pozorování. Roku 1905 vykonal s profesorem Janssenem cestu do Španělska, kde v Alcosébre u Valencie pozoroval úplné zatmění slunce. Jeho vědecké výsledky této cesty vynesly mu v zápětí naro pozvání na mezinárodní sjezd astronomů do Oxfordu v Anglii. První samostatnou vědeckou expedici Štefánikovou byla cesta na Ruskem do Turkestanu v centrální Asii k novému pozorování úplného zatmění slunce v lednu roku 1907. Na cestě zpět do Francie zastavil se ve svém rodišti a v Praze. Téhož roku zemřel stařičký Janssen a po něm dostaly se k moci osobnosti, které Štefánikovy nepřály. Tehdy se náš mladý vědec odstěhoval z Meudonu do Paříže, kde v blízkosti hvězdárny najmul si pohodlný byt. Byl už dostatečně znám ve vědeckých kruzích francouzských i cizích a měl dost vlivných přátel, že mohl pomýšlet na samostatné vědecké podniky.

Roku 1909 Štefánik podnikl expedici do Afriky, kde se chtěl pokusit o zřízení hvězdárny. Cestoval Alžírskem, zastavil se ve městě Laghouatu na jižním svahu Velkého Atlasu a dostal se až do Ghardaie. Zpět do Francie vracel se přes Tunis, Maltu, Sicilii a Řím.

Nejzajímavější ze všech podniků Štefánikových jsou jeho expedice na Polynéské ostrovy francouzské a anglické v letech 1910 až 1911 a roku 1913. Hlavním cílem těchto výprav bylo překrásné souostroví Tahiti a Mooréa daleko ve vodách Tichého oceánu, kde projíždějící lodi zdaleka vítá vůně tropických květů. Tam se Štefánik usadil a vedle svých prací hvězdářských zahájil i všestrannou činnost zasahující do různých oborů. Francouzští koloniální úředníci, misionáři, plantážníci a obchodníci přijali ho nejprve s nedůvěrou mezi sebe, ale záhy poznali v něm člověka velkých schopností. Jeho vědecká výzbroj, dovezená z Paříže, nebyla dostačující a musela se časem doplňovat. Štefánik věnoval velkou péči své hvězdárně, postavené na kopci za městem Tahiti. Práce, které tam konal, získávaly mu obdiv hlavně u domorodců. Nemohli pochopit, že člověk, který pozoruje oblohu a dovede předpovídat počasí, chodí také na lov, zajímá se o pěstování různých plodin, o obchod, o způsob jejich života, o náboženství a o jiné věci, jimž nerozuměli. Štefánik vykonal z Tahiti několik expedicí na sousední ostrovy, nejdůležitější z nich byla hvězdářská výprava k pozorování zatmění slunce na ostrově Vavau v přátelském souostroví Tonga. V pozdějších letech rozšířil ještě svou činnost. Uvažoval o zvelebení vývozu do Evropy, zkoumal možnost využitkování síly mohutných vodopádů uvnitř ostrova Tahiti, hledal místa vhodná k racionelnímu pěstování palem, studoval možnost dobývání měděné rudy, konal přípravy ke zřízení radiostanice a k zavedení pravidelného bezdrátového spojení mezi ostrovy francouzské Oceánie. Vykonával při tom příkazy několika francouzských ministerstev, s nimiž byl v přímé korespondenci. Byly doby, kdy vážně pomýšlel trvale se usadit na ostrovech věčného jara a vonných květů. Posledně byl Štefánik na Tahiti roku 1913, kdy ho francouzská vláda vyslala do Jižní Ameriky, aby tam pro Francii smlouvou zajistil monopol stavění radiostanic v Ekvádoru. Kromě odbočky na Tahiti vykonal cestu do Spojených států.

Zde je na místě připomenout, že roku 1912 Štefánik se stal francouzským státním občanem. Od toho okamžiku žádoucí pracovalo se mu daleko lépe než jako cizinci s mnoha úřadovými osobními průkazy. Tehdy byl též povolán k odvodu a uznán za schopna služby se zbraní. Prezenční vojenská služba mu byla prominuta. Jako vojín v záloze příslušel ke 102. pěšímu pluku do Chartres.

Z prací a z cest vykonaných Štefánikem jako francouzským občanem nutno se ještě zmínit o pozorování zatmění slunce konaném společně s proslulým francouzským hvězdářem Bigourdanem s pevnůstky Cormeilles v předměstí severně od Paříže a samostatné vedení vědecké expedice do Brasilie roku 1912.

Počátkem roku 1914 Štefánik onemocnel tak vážně, že se musel v Angers ve Francii podrobit žaludeční operaci. Sotva se zotavil, vypravil se na druhou vědeckou cestu do Afriky, asi sedmkrát do Maroka. Byl tehdy již známým astronomem, věděl se o jeho drobných vynálezech, stal se členem mnoha učených společností francouzských i cizích a Francie odměnila ho za jeho politické úspěchy v Ekvádoru hodnostní rytíře řádu Čestné legie. Dekret presidenta Francouzské republiky o tomto jmenování uveřejněn byl v Journal officiel 31. července 1914 s touto citací: „Milán Štefánik, astronom, pověřený poslními do ciziny, přidělený hvězdárnám v Meudonu, v Paříži a na Mont Blancu, to lec služby, mimořádné zásluhy, vědecká poslání do Afriky (na Saharu), do Oceánie (na Tahiti a na ostrovy Tonga) a do Jižní Ameriky."

*

Když v Evropě vypukla válka, Štefánik byl právě v Maroku, kam za ním došel rozkaz, aby své práce ihned ukončil a uposlechl mobilisační vyhlášky. Namáhavé práce a rychlý návrat do Paříže přivodily zhoršení jeho zdravotního stavu do té míry, že se již k cestě do Chartres nemohl odhlásit a uchýlil se jednom z pařížských sanatorií proměněných na vojenské nemocnice. Myslelo se, že bude ještě v srpnu znovu operován, ale značné vysílení a poměrně velká tělesná slabost přímaly vojenské lékaře, že od operace upustili a nemocného léčili injekcemi a dietou. Pobyt v pařížské záloženi vojenské nemocnici trval proto až do 15. září 1914 a doba rekonvalescence až do druhé poloviny ledna 1915. Po celý tento čas Štefánik přemýšlel, jakým způsobem by mohl nejlepe a nejúčelněji využít svých slabých sil k prospěchu Francie a svého národa, až se uzdraví a bude moci vstoupit do vojska. Věděl, že jako prostý vojín slabé tělesné konstrukce se neuplatní u francouzské pěchoty, když doma ve vlasti vojákem nebyl a když ve Francii presenční vojenské služby ani cvičení ve zbrani nekonal. Proto se rozhodl, že se pokusí využít svých zkušeností nabytých před válkou za studijních let s francouzskými letci Farmanem, Santos Dumontem a Blériotem. O starostech do budoucna poručil svým vlivným přátelům a ti se již postarali, že francouzské ministerstvo války přidělilo pěšáka Štefánika k letectvu. Francie neměla tehdy ještě řádně vybudovaných leteckých útvarů, v jejím letectvu sloužili příslušníci všech zbraní jako dočasně odkomandovaní dobrovolníci, proto Štefánik musel po uzdravení nastoupit nejprve službu u 102. pěšího pluku v Chartres. Přijel tam 26. ledna 1915, dostal oblek a po dvou dnech (28. ledna) vstoupil jako žák do Vojenské letecké školy v Chartres. Jako příslušník francouzského letectva byl vzat do počtu 1. leteckého oddílu v Dijonu. V modre a červené uniformě francouzského pěšáka, s rytířským křížem řádu Čestné legie na prsou, přednášel všechny nesnáze obtížného výcviku a snažil se vyniknout. Tehdy změnil své vzezření tím, že přestal nosit plnovous a chodil od té doby vždy pečlivě vyholený.

Štefánik byl pevně přesvědčen, že jeho povinností je bojovat přímo proti rakousko-uherskému vojsku a proto hned v letecké škole předložil žádost o přidělení k francouzskému leteckému oddílu, které se v Lyonu připravoval k odjezdu na Balkán na pomoc staré srbské armádě. Nemohl ovšem vědět, že jeho žádosti bude vyhověno, ne sice hned, ale později.

Francouzský velitel letecké školy v Chartres byl s vojínem Štefánikem velmi spokojen. Jakmile ho poznal, rozhodl se podporovat jeho snahy a odměnit jeho úsilí. Dne 9. března 1915 povýšil ho na desátníka, po úspěšné zkoušce odevzdal mu za dobu dvoumě[illegible] pilota a za dalšího předložil ministerstvu války návrh na jmenování Štefánika důstojníkem. Jako důvody uvedl: „Důležité funkce vykonávané desátníkem Štefánikem před válkou, jeho technické znalosti, dobrá vůle a energie opravňují mne k tomuto návrhu. Je také nutno uvážit, že se Štefánik přihlásil k letectvu vzdor svému špatnému zdravotnímu stavu a že s výborným prospěchem vykonal všechny zkoušky potřebné k dosažení diplomu pilota letce." Návrh musel jít přímo ministerstvu, protože již 27. dubna byl postoupen šéfem leteckého odboru šéfu pěchotního odboru s označením jako velmi plný. Ve skvělém doporučení k němu připojeném čteme větu: „Desátník Štefánik, doktor filosofie, známý hvězdář, laureát (významnaný cenou) a člen mnoha vědeckých společností francouzských i zahraničních, je kromě toho jedním z vůdců boje za českou samostatnost."

Desátník pilot Štefánik byl poslán po absolvování letecké školy do Le Bourget (8 km severovýchodně od Paříže), kde pokračoval ve výcviku. Tam mu bylo oznámeno, že ministr války podepsal 3. května 1915 jeho jmenování podporučíkem a že má co nejdříve odletět na přidělenem letounu k letectvu francouzské X. armády do Artois. Zásluhou Štefánikova mechanika, vojína Bourdona, jenž si psal kapesní deník, zachovaly se nám dosti podrobné zprávy o činnosti jeho představeného na francouzské frontě roku 1915.

Přelet na frontu zaznamenal si Francouz Bourdon asi takto: „Dne 13. května 1915 odletáme z Le Bourget v 10 hodin dopoledne, zamouceni, že opouštíme své druhy. Vyletli jsme na letounu systému Farmanova. Přistáli jsme po velmi namáhavé cestě v 11 hodin v Breteuil (asi 90 km severně od Paříže) a obědvali jsme tam. Z Breteuil odlétáme v 15 hodin. Náhlerný vzlet, třebaže v [illegible]tomy na okrajích letiště a žádný [illegible] lidských továrien. Přistáli jsme v Arrasu v 16 hodin 45 minut, po cestě v koncise za opravdové bouře. Pan Štefánik, náš podporučíkovo, odvážného to pilota, zlomili jsme při přistávání pravý i levý lyžový podvozek. Telefonujeme do leteckých dílen, aby nám poslali lidi s náhradními součástkami. Dne 14. května 1915: Oprava stroje byla skončena v 16 hodin. Vzlétli jsme a přistali v 18 hodin 30 minut v Bryasu, kde jsme se setkali s letkou MF 54, již velí kapitán Prat. Mužstvo nám dělalo ovace a podporučík projevuje radost, že je již na frontě". („Z deníku Štefánikova mechanika", „Naše revoluce", roč. IV., str. 279.)

Zde je na místě vysvětlit, jaké bylo umístění francouzských vyšších velitelstev za frontou v Artois a komu byla podřízena letka MF 54, která měla své letiště u obce Bryasu (asi 3 km severovýchodně od města Saint-Pol v severní Francii). Jako vždy při důležité ofensivě, tak i za druhé bitvy v Artois na jaře 1915, francouzští vyšší velitelé nezustali v místech svých štábů, nýbrž přemístili se s podřízeným operačním personálem do míst blíže fronty, aby mohli lépe pozorovat průběh boju a aby mohli snáze velet jednotkám, kterým byly operace svěřeny. Tak velitel severní skupiny francouzských armád, generál Foch, jehož štáb byl v městečku Frévent, zvolil si za své stanoviště zámek v obci Bryasu, odkud řídil druhou bitvu v Artois. Podobně i velitel francouzské X. armády generál d'Urbal, který měl svůj štáb v městě Saint-Pol, vysunul své bojové velitelské stanoviště o 18 km blíže k frontě do vesnice Savy (asi 15 km severozápadně od Arrasu). Velitel letky MF 54 kapitán Prat byl přímo podřízen velitelí letectva X. armády majoru generálního štábu Fougeroux a vedle bojové činnosti zprostředkoval také svými letouny rychlé spojení mezi Savy, Bryasem, Saint-Pol a Fréventem. U všech těchto míst byla dobrá letiště, kde Pratovi letci mohli bezpečně přistávat.

Je téměř jisto, že podporučík Štefánik věnoval se nejvíce bojové činnosti. Kromě toho bývá označován za zakladatele a budovatele francouzské vojenské meteorologie, protože si v Bryasu zřídil povětrnostní stanici, získával všechny potřebné prvky k předpovídání počasí, dodával letectvu i štábům pravidelné meteorologické zprávy a přičinil se, aby tato služba byla zřízena u všech francouzských vyšších velitelstev, počínajíc velitelstvím armády.

Vojín Bourdon psal si do svého zápisníku poznámky o svém představeném podporučíku Štefánikovi a proto můžeme podle nich sestavit seznam některých bojových letů Štefánikových na frontě francouzské X. armády v době od 14. května do 1. září 1915. Také o činnosti předpovídání počasí dovídáme se od Bourdona dosti zajímavých zpráv. Štefánik vykonal první let nad nepřítelem odpoledne 15. května 1915 mezi 16. a 17. hodinou. Pozoroval německá opevnění v prostoru vesnice Souchez. Nerušil asi, že čerstvé rovy u Berthonvalského dvora kryji mrtvá těla chrabrých českých dobrovolníku padlých 9. května 1915 mezi Ouvrages Blanc a kótou 140 na hřbetě Palais de Vimy. Nemohli asi také vědět, že v nedalekém obci Mingovalu zotavují se po těžkých bojích trosky slavné české roty Nazdar. Podporučík Štefánik létal potom téměř denně nad nepřítelem. Brál s sebou vždy letce pozorovatele anebo aspoň vojína Bourdona, který mu byl upřímně oddán. Dne 21. května navečer vyjížděl se s kamerou [illegible] Kamp [illegible] a Dolem. [illegible] Pařížu, kde koupil meteorologické [illegible] stroje. Večer 30. května vrátil se z Paříže s chlubnou v kruhu letounu od německého střapce. Počátkem června byl znovu dva dny na služební cestě v Paříži. Po návratu do Bryasu dostal rozkaz dodávat denně meteorologické zprávy do Fochova štábu v bryaském zámku. Tehdy náš hrdina plně rozvinul svou činnost. Denně konal jeden nebo dva lety nad nepřítelem, potom se vrátil k svým přístrojům, studoval záznamy, dohlížel do štábu, vykládal a přesvědčoval, že studium povětrnostních zpráv je důležitou složkou prvků potřebných k rozhodnutí vyššího velitele. A francouzští důstojníci dali mu plné za pravdu.

Příprav ke druhému všeobecnému útoku za druhé bitvy v Artois zúčastnil se podporučík Štefánik velmi činně. Denně odletal na zvědy nad nepřátelské posice, v den útoku 16. června 1915 setrval ve vzduchu skoro celé dopoledne a navečer znovu vzlétl, aby přinesl zprávy o dosaženém úspěchu. Dne 21. června odjel z Bryasu automobilem asi 25 km blíže k frontě, vstoupil do koše upoutaného pozorovacího balonu a téměř po celý den setrval vysoko nad zemí. Dne 3. července 1915 Štefánika stihla neštěstí. Fotografoval německé posice a zdálo se mnoc letiště dále, než mohla snést zásoba pohonných látek. Při návratu musil přistát na poli u obce Bailleul-aux-Cornailles (7 km jihovýchodně od Bryasu), letoun se překotil a rozbil, ale pilot i pozorovatel vyvázli šťastně bez poranění. Již za dva dni Štefánik letal znovu na novém letounu posláním do Bryasu z Le Bourget. Ve dnech 17. až 22. července náš letec přerušil svou bojovou činnost třetí služební cestou do Paříže. Po svém návratu dal se do pokusů o bombardování nepřítele z letounu. K datu 31. července zaznamenal si Bourdon, že Štefánik konal přednášku o meteorologii důstojníkům generálního štábu. Ve dnech 1. až 5. srpna 1915 náš hrdina byl služebně v sídle vrchního velitelství francouzských armád v Chantilly. O bližším účelu této cesty dovídáme se ze vzpomínky Štefánikova velitele kapitána Prata, jenž vypráví: „Generál Foch, který tehdy velel severní skupině armád, přišel navštívit letku MF 54. Představil jsem mu podporučíka Štefánika a ohlásil jsem mu, jaké služby mi koná meteorologická stanice, kterou si letky zařídil. Generál se živě zajímal o tuto otázku a uvědomil si výhody, které může poskytovati předpověď počasí nejenom pro letectvo, ale i pro ostatní zbraně, prosil Štefánika, aby mu posílal každý večer svou meteorologickou zprávu. Po čtrnáct dni byly předpovědi podávané Štefánikem tak velice přesné, že se generál Foch rozhodl poslati Štefánika do hlavního štábu, aby vrchnímu veliteli navrhl organisaci meteorologické služby na celé francouzské frontě." („Štefánikův memoriál", str. 153.)

Za příprav k bombardovacímu letu celé letky MF 54 přibližil se den 16. srpna 1915, kdy na letiště do Bryasu přijel velitel letectva francouzské X. armády major gen. štábu Fougeroux. Vykonal slavnostní přehlídku letky a při ní dekoroval nejzasloužilejší letce. Mezi při dekorovanými stál také náš podporučík Štefánik, na jehož prsa velitel armádního letectva připnul francouzský válečný kříž s palmou. Jeho citace uveřejněná již dříve v rozkaze francouzské X. armády (č. 90. ze dne 20. července 1915) zní: „Podporučík Štefánik je obratný a odvážný pilot letec. Vykonal nad nepřítelem četné zvědné lety na velké vzdálenosti a jeho letoun byl několikráte zasažen střepinami nepřátelských granátu." (Z archivu Památníku osvobození v Praze.)

Že se Štefánik v této době zabýval plánem utvořit českou letku v rámci francouzského letectva, dosvědčuje tento jeho dopis zaslaný v první polovině srpna 1915 příteli mistru L. Strimplovi do Paříže:

„Letka MF 54, polní pošta 77.

Milý Ludvíku! Několik slov naspěch. Právě se dovídám zprávu, která mně působí nesmírnou radost. Bude utvořena letka, nejmíž budu velitelem. Mám se tím ihned zabývat. Je nutno, aby tato letka byla složena výlučně z mladých, silných lidí, kteří mají odvahu. Chtěl bych je vybrat mezi Slovany. Pomoz mi je nalezti. Ale upozorni kandidáty, že jde o čestné místo. Co nám záleží na životě? Je nutno slouží velké věci: osvobození ducha od brutální germánské síly. Tato letka bude symbolem jak našich sympatií, tak našeho práva. Hle, o co Tě žádám: 1. Informuj se ve výboru francouzsko-českém. 2. Připrav listinu s daty o každém z kandidátů. 3. Ať každý dobrovolník ti odevzdá tuto žádost. „Vojín (desátník, četař atd.) X. Y. má čest žádati za přijetí do Vojenské letecké školy v Chartres, aby se stal pilotním pilotem letcem." Výberu pět žáku, odjedou hned do Chartres a ve třech měsících (v době to, kdy budu zpět ze své mise, letka bude utvořena. Za tuto dobu musím do Paříže. Je tudíž nutno, aby sis pospíšil

O vojacích

[illegible] letošním roce Kolesa po[illegible]
stál po dvaceti [illegible] nedávno Vatikánský Osservatore Romano [illegible] zahraniční [illegible] v Londýně a Washingtonu [illegible] Miltona, Pittsburgh [illegible] několik dalších Rašínových telegramů [illegible] s nimi i jedno[illegible] ve kterém je Vladimír Dubek a Josef Kotl, kteří [illegible] v červenci v Helsinkách [illegible] 16. května t.r. [illegible] Čtenáři a telegramů přinášíme na str. 3./--Je nadějné, že dalším svazku publikace o gen. Josefu Khollovi z Vysoké u Příbrami, který padl v r. 1944 na Dukle. Svědčí to [illegible] že zajaté čs. generály Viesta a Golianu drželi Němci jistý čas v internačním lágru v Eberswalde. Ví některý z našich čtenářů o někom, kdo byl v tomto lágru Němci věznění? A kdo se dožil osvobození Rudou armádou? Po válce se oficiálně tvrdilo, že oba generály Němci popravili, ale již tehdy se šířily zprávy, že oba byli naživu v okamžiku, když do tábora přišla Rudá armáda a že zmizeli v SSSR, stejně jako Wallenberg a řada jiných.--Naši legionáři žijící v sev. Anglii se obětavě scházejí, hlavně zásluhou Sokola Hlavákova.--V Sydney, NSW, se konala 20. výroční bromadná čs. obce legionářské, jednoty NSW, za pěkné účasti. Předsedou byl zvolen A. Kříž, jednatelem dr. A. Hrdlička. Ve výboru jsou mj. ing. Ludílek, kpt. O. Pelc, J. Weiman-Sypl, K. Saltman, O. Adler, J. Humpa, K. Weliczar a G. Spath. Čestným předsedou jednoty je [illegible]-Láďa Blažek z Melbourne cestoval po Japonsku a poslal nám 2 pěkné pohlednice. Navštívil totiž Šanghaj.--Čs. obec legionářská v zahraničí, jednota v Melbourne, Vict. ustanovila na své schůzi konem dubna Fond Pavla Vonky, který zemřel v komunistickém vězení nedávno. Dary lze poslat na adresu: Mrs. Ida Posterová, 74 Woodhouse Grove, Box Hill, Vict. 3129, Australia. Jednotu vede br. inž. L. Bohdal.--Dvě nové knihy do vojenské knihovny "Kl": Ota Holub: "Poslední písmo vzdoru" a Pavel a Zd. Hrabicovi: "Muž, který velel mužům", obě mají 200 stran. První pojednává o statečném chování vojáků 13. čs. pěšího pluku v okolí Moravské Chrastové, druhá se týká gen. K. Klapálka. Obě knihy vyšly doma koncem roku 1988.--P. Raichl se dostal do Polska /tehdy již okupovaného Němci/ v létě 1940, přes Výrovu, s Petrem Prsou a A. Lisým, oba pocházeli z Medzilaborců. Všichni 3 přešli do Sověty okupovaného Polska u Lisku a uvězněni v Sumboru. Odtamtud je hlídka NKVD dopravila do konc. lágru ve Starobielsku, který je známý tím, že tam byli až do konce dubna 1940 vyšší polští důstojníci. Z nich bylo 97 procent popraveno v Katyni. Kdo ví, co se stalo s Andrejem Lisým?--Z olomouckého 5. skautského oddílu se dešlo do zahraničí 5 hochů: Zdeněk Toušek /padl u Dukly/, Zdeněk Babíček /padl v Anglii jako letec/, Mirek Novotný /sloužil u svob. Francouzů a nedávno zemřel v Anglii/, Evžen Šťastník /u dělostřelců v Anglii a zemřel nedávno v Praze/ a Josef Souček /v r. 39 u 2. horského p. pluku v Rožomberoku, bojoval u Čadce proti Polákům, pak 1. p. pluk ve Francii, v Anglii u čs. obr. brigády a nakonec s am. 3. armádou v jižních Čechách. Po únoru s paní Miladou odešel do exilu, žil v Anglii a od r. 1953 v Brazilii, kde založil a dodnes vlastní firmu Novatracao. Jeho firma dodává brazilské armádě tankové pásy, pneumatiky které střela nezničí a pod./.--V srpnu 1939 byla struktura tzv. vládního vojska tato: gen. inspektorát byl v Praze a velel mu gen. Jaroslav Emminger, jeho zástupci byli brig. gen. František Marvan a brig. gen. Miloslav Fassati. Podřízené byly 3 inspektoráty: v Praze byl inspektorem brig. gen. Frant. Fabián, v Hradci Králové brig. gen. K. Procházka a v Brně plk. gšt. E. Horák. --Jedním z hlasatelů čs. vysílání v Katovicích v létě r. 1939 byl J. Ritz-Radlinský. Po něm. přepadu Polska jel na kole přes celé Polsko do sov. zajetí. Tam jeho stopa mizí. Kdo o něm něco ví?--Josef Svatoň, rezident v Grand Valley, Ont., skončil svou aktivní službu v r. 1945 jako major. Domívá se, že by bylo zajímavé, kdyby se i vojáci sešli v Anglii v červenci 1990, k 50. výročí přistání našich na angl. půdě.--Z domova došla zpráva, že asi 40 býv. zahr. vojáků se připravuje na cestu do Agde, kde 20. září 1939 bylo prvně vztyčena čs. vlajka. V Agde vycházející list "Agathois" přináší pravidelně články o našich vojácích, na které obyvatelé rádi vzpomínají. Adresa: "L'Agathois", 26-27 Rue Jean-Jacque Rousseau, B.P. 104, 343 02 Agde, Hérault.--Frant. Zajíc žije v Opavě a jako mladík se za 1. války přihlásil do angl. armády na Středním východě. S obtížemi přesvědčil Angličany, že není rakouský špion.--Dr. Jurij Borys z Podk. Rusi po přechodu do SSSR byl jako kodar poslán na 5 let na Sibiř a jen s obtížemi se dostal k čs. vých. jednotce. Později byl přeložen k brig. hudbě. Žije v Calgary, Alta.--Plk. P. Vička nám sdělil, že jeho otec za 1. války zběhl z mad. vojska k Rusům a připojil se k čs. legiím, které na Rusi organizoval gen. M. R. Štefánik.--Por. Ivan Španiel sloužil za 2. války u Svob. Francouzů a přišel o život ve vesnici Kraft u Strasburku 30. 11. 44.--Prý jsme měli foto Fryše a napsali jsme, že to je Posner - oba žijí v Melbourne.--Štefánikův pomník v Paulhan/Pézenas ve Francii bude znovu-odhalen nejspíš začátkem října t.r. Akci řídí mjr. gšt. M. F. Košpar.

DVA ZE STATEČNÝCH

Jan Dohnálek narodil se v Bušíně dne 31. 10. 1920 jako syn domovníka. Na náš ústav přišel v říjnu 1938 jako evakuovaný a odešel ze VI. tř. dne 25 června 1939. Spolu s Citradem Hyklem se pokusili několikráte přejíti do Polska, ale bez úspěchu. Konečně se jim to v noci z 27 na 28 července 1939 podařilo u Hrušova. Polský komisař sice trval na jejich vrácení do Protektorátu, ale civilní polský úředník je zavedl do Hrušova, otcovský se o ně staral a poslal je do Krakova, kde se přihlásili na konsulátě ČSR dobrovolně do armády. Už 28. VII. vyplul z Gdyně a přistali v Boulogne sur Mer, ale cesty jejich se rozdělily v Lille.

Jan Dohnálek vstoupil do cizinecké legie s pětiletým závazkem; byl převezen do Oranu v Africe a určen do písčitého suchého vnitrozemí, do Saidy, kde prošel školou tvrdého výcviku v nesnesitelném podnebí. Po vypuknutí války se dostal do čsl. výcvikového střediska v Agde, kde čsl. dobrovolníci z cizinecké legie utvořili 26. IX. 1939 základ prvního pěšího pluku. V červnu 1940 se účastnil Dohnálek bojů na řece Marně u Coulomiers, prožil těžké ústupové boje a pochody bez jídla a bez zastávek. Po rozpadu francouzské fronty ustupovalo se dále k jihu a Dohnálek opustil Francii z přístavu Cette 27. VI. a přitvrdil do Liverpoolu. V Anglii byl posádkou na různých místech; v Lowestoftu byl při pobřežní obraně, prodělal parašutistický výcvik, potom zařazen do tankové brigády a v září odplul do Francie a se svým oddílem se účastnil obležení Dunkerque jako pěšák. Koncem listopadu 1944 byl odeslán jako instruktor do Anglie a do vlasti se vrátil 28. července 1945.

Evžen Esteřák abiturient z r. 1938, narodil se 26. III. 1919 v Olomouci jako syn advokáta. Měl stejné osudy válečné jako Bož. Duf, vy, ale kromě toho stojí za poznamenání, že ve Francii se setkal se svým otcem JUDr Evž. Esteřákem, jenž unikl přes Polsko a SSSR na Střední východ a odtud na západ.

O LETCÍCH

chceš-li nám býti užitečným. Informuj se dobře a nikomu nevěřej, že budu velitelem. Prej se jen, kdo by chtěl býti pilotem pilotem letcem. Tobě oddaný Milan. P. S. Nestrácej ani okamžiku!" ("Štefánikův memoriál", str. 26 a 27, jakož i faksimile rohožu Štefánikova a dopisu na konci knihy.)

Tehdejší Štefánikův představený kapitán Prat zaznamenal ve své vzpomínce, jak byl Štefánik u letky oblíben, jak milo val svou vzdálenou otčinu, jak na ni vzpomínal, jak byl neohrožený a vždy připraven obětovat svůj život velké myšlence usvobození utlačované vlasti. A dále píše: „Nebyl mu neznámý osud, který ho očekává v případě nuceného přistání na druhé straně fronty. Před odletem na dálkové zvědy se vždy pečlivě podíval, má-li revolver nabitý. Svěřil se mi jednoho dne: Budu-li míti nehodu, budu u nepřítele považován za zrádce Rakouska, raději se zabiji, než abych padl živý do rukou urlačovatelů své vlasti." („Štefánikův memoriál", str. 152.)

Podle Bourdova zápisníku lze usuzovat, že podporučík Štefánik vzlétl poslednělétišti v Bryasu 19. srpna 1915 odpoledne. Fotografoval německé posice na arraské frontě a vrátil se šťastně v 18 hodin 30 minut. Po dvou dnech odjel po čtvrté do Paříže, kde patrně po své staré žádosti o přidělení k francouzskému letectvu vyslanému na pomoc statečné spojenecké armádě srbské na Balkán. Dobře asi pochodil, neboť vojín mechanik Bourdon si zapsal k datu 31. srpna 1915: „Podporučík Štefánik se vrací v 16 hodin z cesty a nařizuje mi, abych dal vše do pořádku, protože dostal rozkaz odjeti." („Naše revoluce", Ruč. V., str. 285.)

Cestou z fronty do Paříže Štefánik vykonal vojenským automobilem ve dnech 1. a 2. září 1915. Prvního dne zastavil se v sídle velitelství severní skupiny armád, Bourdonův zápis zní doslovně: „Zastavujeme se ve Fréventu, kde se podporučík setkal s generálem Fochem. Rozhovor se týkal asi důležitých otázek (balkánské události atd.). Když byl rozhovor skončen, generál vedl podporučíka k vozu a stiskl mu ruku." („Naše revoluce", roč. V., str. 285.)

Ve Štefánikových vojenských dokumentech uložených v Administrativním archivu ministerstva války v Paříži našel jsem zápis, že podporučík Štefánik odešel od letky MF 54 na telegrafický rozkaz vrchního velitelství ze dne 31. srpna 1915, jímž bylo nařízeno jeho přemístění od 1. diponského leteckého oddílu k 2. leteckému oddílu do Lyonu s pokynem odeslat Štefánika k francouzské letecké jednotce v Srbsku. Major Tougenoux, o němž jsem se již zmínil, poslal ze Štefánikem tento popis napsaný dne 10. září 1915: „Podporučík Štefánik, dav se do služeb Francie, prokázal kromě pozoruhodných vědomostí u letce překrásné vlastnosti: statečnost, chladnokrevnost a odvahu. Dával vždy příklad nejlepšího vojenského ducha. Vykonávaje s největší přesností a svědomitostí službu pobočníka pilota letce a pozorovatele denní letecké zvědy nad nepřítelem, organisoval vedle toho ještě vojenskou meteorologickou službu, která koná nejcennější služby letectvu. Velice litujeme, že podporučík Štefánik odchází od X. armády. Velitel letectva X. armády major G. Tougenoux, v. r." (Opis originálu tohoto dokumentu je v archivu Památníku osvobození v Praze.)

*

Zdá se, že podporučík Štefánik nezůstal se dlouho v Paříži a že již brzy dále do Lyonu, kde se hlásil u velitelství 2. leteckého oddílu. Jeho mechanik Bourdon a služka Caro přijali za ním 3. září 1915 večer. Oba musely být nejprve očkovány proti nakažlivým chorobám, než mohli jet dále, a proto se Štefánik musil zdržet v Lyonu téměř týden. V tom čase vyhlásil u oddílu jeho přemístění k francouzské letce MF 99, která pomáhala chrabré srbské armádě na severní srbské frontě proti rakousko-uherským vojům dernucím se od severu do země. Vestavem dokumentu na dálekou cestu vyžádalo si doby několika dní.

Pobytu v Lyonu Štefánik použil k navázání styku s českými dobrovolníky, kteří u náhradního tělesa pochodového pluku Cizinecké legie vyčkávali, než budou odesláni za plukem na frontu. Mezi našimi vojáky byli již takoví, kteří se vrátili po uzdravení z vojenských nemocnic a prodělávali u náhradních rot znovu výcvik. V právě mezi těmito hledal si Štefánik dobrovolníky pro vojenskou leteckou školu — budoucí piloty české letky. Nejlepším dukazem toho jsou zápisy dobrovolníka Jendy Hofmana, jenž si poznamenal do svého kapesního deníku kteréhosi dne mezi 1. a 8. zářím 1915: „Včera byl zde M. Štefánik. Dostal od vlády jako odměnu právo vybrati si z našich hochů 6 k umístění do letecké školy. Je malý, klidný, cílevědomý. Sám již pěkně snášen k zemi a nic se mu nestalo. Odjeli do Srbska k letectvu. Plukovník se mu o nás pochvalně vyslovil. Byl hrdý na nás a my jsme hrdi na něj." („Válečný deník Jendy Hofmana" [illegible]). Z dopisu zaslaného Jendou Hofmanem do Paříže 17. září 1915: „Byl zde již pan Milan Štefánik stran toho letectva. Doporučil jsem mu několik dobrých hochů, sám jsem měl tisíc chutí. Ale nevíme, jak vše dopadne, neb musí se na to jíti úřední cestou a tak se to četlo v rozkaze, že jako jest dovoleno šesti Čechům hlásiti se do slovanské letky. Tím tedy se všichni boží hlásí — ti, co jsou zde a je jich asi padesát! Ovšem šest jich může býti přijatých. A tak nevíme, kdo vlastně bude míti to štěstí — čerta — ale že se alespoň dostane z té legie. A pak, aby se tam dostal někdo, který by si toho nevážil (jak Štefánik říkal, je to čestné místo za česká letka), tedy aby tam byl někdo, kdo by za týden, čtrnáct dní byl omrzen a znechucen a neměl vůli vytrvat, to by nebylo jistě dobré. Nu, uvidíme. Uděláme ještě kroky v tom směru s naším podporučíkem Štaflem, který jest též zde." („Válečný deník Jendy Hofmana", str. 115.)

Pokud je známo, podalo si v Lyonu v první polovině září 1915 žádost o přijetí do francouzské vojenské letecké školy těchto šest českých dobrovolníků: Jankovič, Kadavý, Pilát, Starý, Šebesta a Stork. Netušili, že budou na její vyřízení čekat déle než čtvrt roku. Příznivé vyřízení došlo jim totiž až 18. prosince 1915, kdy Jankovič a Kadavý byli již dávno u pluku na Balkáně, proto jenom Pilát, Starý, Šebesta a Stork mohli být odesláni do vojenské letecké školy v Pau. Tito čtyři čeští dobrovolníci byli první, kteří na Štefánikovo zakročení odešli od pochodového pluku Cizinecké legie, aby vytvořili nový typ československého vojáka-letce.

*

Podporučík Štefánik nastoupil cestu do Srbska pravděpodobně 10. září 1915. Odjel ranním vlakem do Marseille, kde musil také čekat několik dní. Cestu po Středozemním moři konal na lodi „Sydney" ve dnech od 17. do 23. září 1915, ze Soluně dále jel vlakem až na frontu, kde se ohlásil u majora Vitrata, velitele francouzské letky MF 99, jejíž stanoviště bylo tehdy v místě zvaném Raljo.

Mám-li se krátce zmínit o Štefánikově činnosti v Srbsku, otiskuji zde zkrácené vypravování samého majora Vitrata: „Večer 26. září 1915, když se setmělo, přibyl k nám podporučík Štefánik. Byl malý, hladce vyholený, šedomodré oči, pronikavé a lehce usmívavé dodávaly mu výrazu neobyčejné energie, stejně jako velké dobroty. Vyptával jsem se hoi ostatními kamarádi, kde se naučil létati a jaké je jeho zaměstnání v soukromém životě. Velmi srdečně, ale stručně odpovídal na otázky, které mu byly kladeny. Tehož večera nám řekl, jaké je narodnosti. — Čeljabe, až bude dokončena montáž stroje, který mu byl určen, projevil přání seznámiti se blíže s úsekem, nad nímž měl létati a provedl jako pozorovatel dva nebo tři výzvědné lety, během nichž jsme mohli oceniti jeho odvahu, energii a inteligenci. Když byl konečně jeho stroj připraven, vykonal několik letů, ale nehoda při přistání udělala jeho stroj nezpůsobilým a donutila ho, aby se odebral do leteckého parku, který byl v Palance, aby si tam obstaral jiný stroj. Dne 3. října 1915 zaútočil nepřítel své bombardování a 7. října jsem poslal sedm letounů do Nise, abych čelil jakékoliv nepřátelské akci z bulharské strany. Jelikož byl stroj podporučíka Štefánika připraven, rozmnožili jsme počet pilotů o jednoho. Bulharský útok 13. října utnul si naše výzvědné lety na východní frontě. Podporučík Štefánik se tam zvláště vyznamenal. V hornatém území a za nepříznivých podmínek povětrnostních ukázal jako mladý pilot jistotu, která mne [illegible]. Oponují mi různé příhody vyvolané vojenskými operacemi a přicházím k 16. listopadu 1915, kdy Štefánik opustil Alexandrovac, aby se odebral do B[illegible] nového stanoviště letky. Nedostal se tam. Měl hned po odletu nehodu, ale podařilo se mu přistáti, pokusil se stroj opravit, ale pomoc musil letoun zničit. Byl nucen jíti 150 km pěšky, dostal se do Prištiny, ovšem ve stavu naprostého úplného vyčerpání. Zvracel krev a nemohl jísti. Tehdy jsem se dozvěděl, že jeho zdravotní stav nebyl nikdy dobrý a že se již podrobil bolestné operaci. Jeho energie, síla vůle mu umožnily skrýt tato utrpení. Poněvadž nepřítel rychle postupoval, bylo nutno pomýšleti na ústup. Dal jsem Štefánika dopraviti letounem z Prištiny do Prizrenu. Setkal jsem se s ním v tomto městě, kde jej pečlivě ošetřoval lékař letky dr. Dumas. Bohužel, Štefánik nemohl stále jísti a ač zvracení krve přestalo, byl krajně zesláblý. Jeho obličej si stále uchoval onen výraz chladné energie a milosti, který mne překvapil již za našeho prvního setkání. Myslil, že je ztracen, nebude-li možno podniknouti operaci. A tehdy rozhodovalo se o osudu srbské armády. Hrozilo nebezpečí, že budeme nuceni jíti do nitra nehostinné Albanie. Poznal jsem tehdy, kdo to opravdu byl podporučík Štefánik, veliký československý vlastenec. Vzpomínám si na pohnuté rozhovor, za něhož se rozhodlo o Štefánikově dopravě letounem z Prizrenu do Valony. Dne 20. listopadu 1915 byl náš ústup pěšky již hotovou věcí. Bylo třeba jednati rychle, Štefánikův zdravotní stav se den ze dne vážnějším. Oznámil jsem mu svůj úmysl. Odporoval, protože nechtěl, aby k vůli němu byla letka zbavena jednoho stroje a jednoho pilota. Nedbal jsem toho a svěřil jsem Štefánika kapitánu Paulhanovi, který jej dopravil přímo do Valony. Odlet byl stanoven na ráno 22. listopadu, proto večer 21. listopadu přišli jsme se se svým kamarádem rozloučit. Druhého dne za mlhy a špatného počasí letoun odletěl." („Štefánikův memoriál", str. 154—156.)

Jaká byla Štefánikova cesta do Valony, povídá nám hlášení kapitána Paulhana z té doby: „Blízkost Bulharů nás donutila odletěti za špatného, mlhavého počasí. Než jsme se mohli dostati do výše, byli jsme nuceni létati 30 minut nad skalními útesy albánských hor. Proletěli jsme těmito horami v moři mlhy. Několikráte octli jsme se jen na několik metrů od skal, jež jsme nemohli tušit. Po všech možných nesnázích jsme přiletěli za tři a půl hodiny nad Valonu. Poněvadž jsme nemohli pro nedostatek spojovacích prostředků uvědomit italské přistávací velitelství, byli jsme pokládáni za nepřátelský letoun. Italové na nás vydatně stříleli. Jediná možnost uniknouti kulím byla vybrati si nejnepřístupnější terén k přistání. Byli jsme tedy nuceni usednouti daleko od města do močálu. Italské námořnictvo ve Valoně nám porom dalo k dispozici torpédovku, která nás odvezla do Brindisi v Italii, kde byl podporučík Štefánik odevzdán do odborné péče vojenských lékařů." („Štefánikův memoriál", str. 375.)

*

Než se v krátkosti zmíním o Štefánikově pobytu na italské půdě, musím zdůraznit dvě věci. Je předně jisto, že Štefánik jako nadšený slovenský vlastenec a odchovanec pražské Karlovy university byl celou svou duší přívržencem československého sjednocení, které vždy hlásal a pro něž statečně zápasil všemu prostředky. A za druhé třeba konstatovat, že Štefánik zahájil boj za československou samostatnost nejen vojensky, ale i politicky. Všude kam přišel informoval politiky, státníky, generály a vlivné osobnosti o československé otázce a získával je pro myšlenku osvobození našeho národa. Činil tak hned v pařížské vojenské nemocnici, v letecké škole, na frontě, za svých zájezdu z fronty do Paříže, cestou na Balkán a zejména v Srbsku, pokud mu to služba a zdraví dovolovaly. Ač nemocen, v této své činnosti pokračoval i v Italii.

Cestu z Brindisi do Říma nemocný Štefánik konal vlakem. V italském hlavním městě dostal se jako francouzský důstojník do vojenské nemocnice královny matky, která se pečlivě starala o své svěřence. Dovedl si najít vhodnou příležitost, že i tuto vznešenou dámu zainteresoval o československou otázku. Sotvaže mohl opustit na chvíli lůžko, navázal známosti s některými vlivnými osobnostmi italskými a pod záminkou dodání zpráv o situaci na Balkáně vešel ve styk s francouzským a s ruským velvyslanectvím v Římě.

Nemocný Štefánik dobře cítil, že jediným prostředkem k uzdravení a k odstranění obnovené žaludeční choroby je nová operace. Proto žádal italské vojenské lékaře, aby ho poslali do Paříže, jakmile budou přesvědčeni, že cestu vlakem vydrží. Jeho žádosti bylo vyhověno.

Štefánikův návrat do Paříže dne 4. prosince 1915 znamenal počátek pomalého zhoršování choroby. Lékaři potvrdili, že je operace nutná. Došlo k ní právě na Štědrý den v pařížském předměstí Neuilly, operoval profesor dr. Hartmann.

Koncem roku 1915 podporučík Štefánik ležel tedy v nemocnici a v duchu osnoval směle plány do budoucna. V jeho mysli rýsoval se jasně obraz široce založeného branného i politického odboje proti Rakousko-Uhersku, s jediným cílem — osvobození československého národa a zajištění jeho samostatnosti.

Osud generála Píky

V politických procesech s vojáky přistoleto z několika důvodů zvláštní místo soudu s generálem Heliodorem Píkou. Šlo o první velký proces s dosud nejvyšším činitelem armády. Šlo dále o zřetelné a záměrné vyzvědávaný politický charakter procesu, v žalobě přesvědčovalo obvinění z protisovětské činnosti v odboji. O proces měla zájem nejen československá, ale také sovětská vojenská i politická místa. Výsledkem tohoto společného zájmu byl vykonaný rozsudek trestu smrti.

Píka byl brzy po únoru 1948 propuštěn z armády a v květnu 1948 zatčen 29. ledna 1949 tiskovými "Bývalý generál odsouzen k trestu smrti" a 21. června byl popraven. Když Gottwald po jednání v předsednictvu ÚV KSČ zamítl žádosti o milost. Několik základních údajů z Píkovy vojensko-politické dráhy odkrývá příčiny jeho osudu. Před válkou působil několik let jako československý vojenský přidělenec v Rumunsku, kde získal mnoho přátel. Hlavně proto ho po okupaci Československa poslal prezident Beneš opět do Bukurešti, o kterou projevovaly zájem zpravodajské služby Anglie, Francie a Německa. Kromě zpravodajské činnosti zajišťoval i odchod československých vojáků na západní frontu. V lednu 1940 mu důstojníci sovětské zpravodajské služby navrhovali, aby odjel do SSSR, což odmítl. Rumunská mírná na nátlak Berlína ho v lipnu 1940 zatkla, z vězenice mu podařilo utéci do Turecka. V té době se sovětský generální štáb snažil o spolupráci s československou odbojovou zpravodajskou organizací. Pokoušel se o to v Praze a také v Londýně. Beneš pověřil Píku, aby vešel ve styk se sovětskými zpravodajci v Turecku a dojednal podmínky spolupráce. To bylo ještě v době sovětsko-německého paktu. Dohoda však narazila na obtíže, způsobily je požadavky Moskvy, které znamenaly podřízení zpravodajské sítě s českých zemích Sovětům. A přestože Moskva zcela jasně nevyslovila k územní poválečnému Československu, třeba jen důvěrně, jak předpokládal Beneš Sovětský zástupce gen. Fokin, kterého k Píkovi uvedl tehdejší Svoboda, vyjádřil nespokojenost s výsledkem jednání. Ale styky mezi Píkou a sovětskými důstojníky v Turecku nepřestaly a Sověti dostali od Benešových pošty zprávy, které se jich týkaly.

Když už byla zřejmá sovětská úcta ve válce, doporučil Beneš z odchodem skupiny československých důstojníků do Moskvy, aby zde organizovala zpravodajskou spolupráci a později československou vojenskou jednotku. Vzdoucím skupiny, které se podařilo v r. 1941 dostat do Sovětského svazu, byl Píka. Tato funkce do hněd postavila do velmi složité a obtížné situace. Na jedné straně podporovat vojenské cíle sovětského státu, obdivoval se Rudé armádě a nepřestával věřit v její vítězství ani v dobré, kdy mu to spojení existovalo silné pochyby. Snažil se o to, aby československý odboj co nejvíce přispěl k tomuto vítězství. Sovětská místa jeho činnost odměnila vojenskými vyznamenáními a pro zpravodajské oddělení Rudé armády vypracoval i několik vojensko-politických expertýz. Na druhé straně důsledně prosazoval československé zájmy, a ty se nejrůznou nekryly se sovětskými, zejména s činností sovětské zpravodajské služby.

Píka na základě rozhovorů se sovětskými činiteli byl přesvědčen o snaze Moskvy prosadkovat do střední Evropy a internacionál o tom Beneš. Vystupoval proti požadavkům československých komunistů a vyslance Fierlingera, v níchž spatřoval snahu Sovětů využít úspěchů Rudé armády a Svobodovy vojenské jednotky a partyzánských skupin k prosazení komunistické převahy v Československu. Jednal na úrovni spektorů mezinárodních a československého odboje a chtěl se vyhnout do konfliktu s komunistickými funkcionáři v Moskvě, zejména se [illegible] Fierlingerem.

Píka [illegible] zástupce hlavního [illegible] zástupce hlavního [illegible] zástupce hlavního

O PARAŠUTISTECH

"Národní Politika", ktorá vychádzi v Mnichově, přinesla ve třech pokračováních recenzi knihy kpt.O.Pelce "Parašutisté v akci". Autor podtrhuje, že Pelc se nebál napsat pravdu o hloučku čs.komunistů žijících za války v Moskvě, kteří skoro celé první dva roky války/do června 1941/ zaměřili odpor proti nacistům a propagovali, že "místo českého národa je po boku německé dělnické třídy". /Několik výtisků knihy kpt.Pelce lze objednat za $18 přes "KL"./--Z Brna došla smutná zpráva: zemřela tam paní Růžena Čtisková, vdova po veliteli para skupiny WOLFRAM.--Vladimír Řezníček, člen téže skupiny, oslaví 19.června t.r. své 70. narozeniny. Blahopřejeme!--Jar.Šperl nám napsal, že prodělal para výcvik s Opálkou, Gabčíkem, Švarcem, Čurdou a jinými. Výcvik řídili Angličané/nikdo neslyšel o Intrepidovi../--Zprávu o možnosti, že v ČSSR vyjde rukopis "Bylo nás málo mužů", jsme převzali z tiskové zprávy mjr.Ant.Bartoše. R.Krzák nyní sdělil, že taková zpráva neodpovídá skutečnosti. Naděje na publikování v ČSSR zatím není. Skupina čs.parašutistů se proto pokusí práci vydat v zahraničí. J.Šperl navrhl tento časový rozvrh a zároveň poslal svým nejbližším spolupracovníkům kopii rukopisu: komentář o dodatky musí dojít do jeho rukou do konce října 89, další 2 měsíce: sazba a první korektura, v únoru 1990 tisk. Rukopis je částí "parašutistické dokumentace".--Dorn je v tisku kniha o záp.parašutistech a o heydrichiáde na Příbramsku.--K.Niemczyk nám sdělil z Austrálie: jeho první relace s Londýnem byla z N.Města na Moravě kolem 15.května 1944, při druhém pokusu, z tamního lihovaru. /První pokus s vnitřní anténou se nezdařil; venkovní anténa při druhém pokusu pomohla./ Gestapo se o CALCIC dovědělo nejspíš od Kindla./Žil Kindl po válce v Anglii?/

BUDE VÁS ZAJÍMAT

Zmínili jsme se nedávno, že Angličané shodili na Slovensku během Slovenského národního povstání ženu židovské víry, Chavivu Reikovou, která se narodila na Slovensku a žila na území dnešního izraelského státu. Otiskli jsme také známku, jež na její počest vydala izraelská poštovní správa. Náhodou jsme se také dověděli, že ontarijská ministryně pro bytové záležitosti, Chaviva Hošek, přijala jméno Chaviva během svého pobytu v Izraeli právě na počest Chavivy Reikové; dříve se jmenovala Milada Hošková. Hledali jsme další podrobnosti o skupině WOLFRAM a obrátili jsme se na dr.M.Líčku. Ten nás upozornil na práci Ladislava Lipschera "Účast Židov na hnutí odporu na Slovensku", která vyšla ve "Zborníku SNP", Toronto 1975. Autor Lad.Lipscher píše mj:

Osobitné miesto medzi židovskými bojovníkmi zúčastnenými na Slovenskom národnom povstaní zaujíma skupina štyroch parašutistov, ktorí prišli ako členovia anglickej vojenskej misie na oslobodené územie do Banskej Bystrice Ponajprv v skratke niekoľko slov o ich životných osudoch Všetci žili vo vtedajšej Palestíne a absolvovali kurzy parašutistov, ktoré organizovalo tamojšie velenie anglickej armády. V jednom z vojenských táborov sa prihlásili k parašutistickému výcviku Chaviva Reiková, pôvodom za Slovenska, Rafael Reiss, Cvi ben Jaakov a Chaim Chermeš.

Len čo vypuklo Slovenské národné povstanie, prihlásili sa dobrovoľne do vojenskej misie, ktorú anglické velenie vyslalo na Slovensko. Ch. Reiková musela tuho bojovať o to, aby jej dovolili zúčastniť sa tohto podujatia vedno so svojimi druhmi. Podľa predpisu platného v anglickej armáde, sa nedovoľovalo ženám prekročiť v bojovej akcii nepriateľské línie. Ale jej príslovečná odvaha, vytrvalosť a cieľavedomosť zvíťazili nad suchou literou predpisu Zatiaľ čo ostatní traja prišli na povstalecké územie Slovenska ako parašutisti, pristála Ch. Reiková na povstaleckom letisku na Troch Duboch pri Banskej Bystrici. Anglická vojenská misia dostala presne vymedzenú úlohu. Sprostredkovať styk anglického armádneho veliteľstva s veliteľstvom povstaleckého Slovenska. Ak by členovia misie boli sa riadili striktne týmito príkazmi, tak mohli po likvidácii vojenskej časti Povstania nasadnúť do pripraveného lietadla, ktoré by ich dopravilo späť do vtedajšej Palestíny. Ch. Reiková — najmarkantnejšia postava vojenskej misie — a jej druhovia zostali aj po zatlačení Povstania v horách, teda za zmenených bojových podmienok Na ich rozhodnutie vplývali dve okolnosti.

Boli pevne odhodlaní zúčastniť sa i naďalej boja slovenského národa proti fašizmu. Bol tu však aj druhý dôvod. Po prechode do Banskej Bystrice zistili, že do centra Povstania sa uchýlila aj časť židovského obyvateľstva, ktorá z rôznych dôvodov nemohla už pomýšľať na aktívne zapojenie sa do boja. Títo nenachádzali pochopenie pre svoju situáciu u niektorých vrstiev miestneho obyvateľstva, infikovaných dlhoročným pôsobením protižidovskej propagandy. Starí ľudia, deti a bojaneschopní boli pre nich dezertéri frontu a práce. Centrálne povstalecké orgány boli zaujaté inou veľmi vážnou prácou, takže im nezostal čas venovať aspoň akú-takú pozornosť potrebám týchto ubohých ľudí. U niektorých vedúcich činiteľov chýbala dobrá vôľa. V účasti organizovania pomoci týmto ubožiakom videli príslušníci anglickej vojenskej misie ďalšie pole ich pôsobnosti. Ch. Reiková vytvorila za spolupráce miestnych židovských činiteľov užší pracovný výbor, ktorý poskytoval pomoc židovským uprchlíkom v dobe, keď táto bola najpotrebnejšia, keď prichádzali bez prostriedkov do Banskej Bystrice.

Po nástupe nemeckých vojsk na povstalecké centrum sa palestínski parašutisti spolu s viacerými členmi hnutia Hašomer-Hacairu presunuli do hor, aby tam pokračovali v ozbrojenom boji. Keď si vybudovali tábor v lesoch nad osadou Bukovec v Nízkych Tatrách, obkľúčili ich nemecké jednotky. Rozprášená skupina sa znovu zišla v snahe dostať sa cez hrebene Nízkych Tatier na východ, kde sa chceli pripojiť k partizánom. V tom počuli zdiaľky ruské hlasy. Pustili sa za týmito hlasmi, ale narazili na jednotku armády gen. Vlasova, ktorá viacerých z nich zajala. Odovzdala ich nemeckému veleniu. Deň uzatvára mučenícka smrť troch palestínskych parašutistov, lebo Ch. Chermešovi sa podarilo zachrániť sa pred popravčou čatou. Po exhumácii masového hrobu v Kremničke, stručná úradná správa uvádza, že sa tam našla žena, ktorá mala na krku dva medajlónky s nápisom: Robinson WAAF JEW. W 2092503, čo bolo vojenské krytie mena Ch. Reikovej

Za Heydrichem stále stín

Roku 1947 vydalo pražské nakladatelství "Naše vojsko" knihu Jana Drejse "Za Heydrichem stín". Od té doby vyšla řada dalších knih a článků o atentátu na Heydricha česky, anglicky i v jiných jazycích, zaznamenána byla četná osobní svědectví a výsledek stín se stále prodlužuje. V "KL" z 15.února 1989 byla vyslovena dokonce teze, že iniciativu v této věci mohl mít v londýnské vládě Jan Masaryk a ne dr.Beneš. Informace, které byly zatím uveřejněny jednak z naší strany, jednak z britských kruhů, zužují však otázku na tři alternativy: Iniciativa vyšla buď od prezidenta Beneše nebo od gen.Moravce či Stewarta Menziese, tehdejšího šéfa MI6 /SIS/.

Dr. Jaroslav Drábek z Washingtonu, DC, který byl státním žalobcem v procesu s K.H.Frankem, napsal v listopadu 1964 pro "Náš Hlas" v Torontu serii článků s názvem "Atentát na R.Heydricha ve světle nově zjištěných fakt". Úvodem píše, že krátce po skončení války se zabýval otázkou, kdo byl iniciátorem atentátu a jaké bylo jeho pozadí. Sešel se např.soukromě s lidmi, kteří měli s atentátem nějakou spojitost, včetně gen. Moravce. Nedověděl se však téměř nic a gen.Moravec "nepovažoval tehdy ještě za vhodné o této otázce mluvit". Počátkem 60.let se ve Washingtonu konala serie přednášek tehdejších prominentních činitelů v exilu o letech 1938-1948. Dne 7.2. 1964 přednášel gen.F.Moravec o atentátu asi toto: Britské ministerstvo války vydávalo měsíčně seznam evropských okupovaných zemí v pořadí podle toho, jak přispívaly k válečnému úsilí Spojenců; v druhé polovině roku 1941 bylo Československo na posledním místě, což president Beneš těžce nesl. Často prý mluvil o tom, jak situaci změnit: "Nakonec jsme přišli na myšlenku politického atentátu", poznamenal podle dr.Drábka gen.Moravec. "Po dlouhém eliminačním procesu prý zbyli dva muži: Emanuel Moravec a Heydrich. Nakonec zbyl jen Heydrich a president Beneš prý potom dal Moravcovi pokyn, aby zahájil přípravy k akci. Později v užším kroužku dne 19.června 1964 gen.Moravec doplnil svou informaci dalšími podrobnostmi. Plán prý byl čistě věcí československou; Angličané o něm vůbec nevěděli. /Po několika letech při jiné příležitosti, jak dále uvedu, gen.Moravec údajně řekl, že šéf SIS o plánech věděl./ Bývalý ministr dr.Juraj Slávik v roce 1964 tvrdil, že mu president Beneš v Londýně důvěrně o plánu atentátu řekl. Dr. Drábek dále píše, že jinak členové londýnské vlády o přípravách na atentát informováni nebyli a že domácí odboj se o věci dověděl až od parašutistů. "Naproti tomu", píše dr.Drábek, "jsou tu však osoby, které potvrzují, že jim Beneš osobně prohlásil, že o atentátu předem nevěděl. Mezi ně patří např.Vladimír Krajina, Arnošt Heidrich a já, neboť i mně Beneš řekl, že o atentátu předem nevěděl".

Pokud jde o telegramy domácího odboje, poslané do Londýna, dr. Drábek uvádí, že npor.A.Bartoš poslal do Londýna na žádost sokolského odbojáře prof.Vaňka /"Jindra"/ telegram, v němž domácí odboj žádal, aby atentát na Heydricha byl odvolán nebo v případě nutnosti, aby byl proveden atentát na Emanuela Moravce. Také prof.Krajina prý poslal pres.Benešovi do Londýna své sdělení v téže věci, které však prý nebylo doručeno. Podrobnostmi z domácího odboje, které jsou teď předmětem polemik v "Národní Politice" a jinde, se však zde nemíním zabývat. Hledám především odpověď na otázku, kdo byl vlastně iniciátorem myšlenky atentátu. Že tato myšlenka vznikla v Londýně a ne v domácím odboji, je celkem jasné. Avšak hlavní londýnští aktéři už nežijí a zbývají nám jen svědectví vydaná tiskem, studie především britských a amerických, příp. francouzských a západoněmeckých publicistů, a do velké míry stále nepřístupný archiv britské tajné služby.

V paměti gen.Moravce "Špión, jemuž nevěřili" z roku 1977, jež uspořádala jeho dcera Hana Moravcová-Disherová, se dočteme – až na malé výjimky – totéž, co gen.Moravec přednášel či vyprávěl v "užším kroužku" v roce 1964: president Beneš přišel s iniciativou "Abychom využili parašutistů k nějaké okázalé práci, např. zabití Heydricha" a jako vrchní velitel "učinil rozhodnutí, že tato akce, která bude stát životy, je pro dobro země nutná". Podle tvrzení v této knize, o plánu věděli jen jeho důstojníci Strankmüller a Fryč. Moravcův nadřízený, ministr národní obrany Ingr, prý o vlastním plánu nevěděl. Gen.Moravec zemřel v r.1966 a konečnou verzi svých pamětí asi neviděl. Je tedy těžko dnes zjišťovat, proč jsou v knize určité nepřesnosti, příp. tvrzení, která nemohou odpovídat historické skutečnosti, viz např.některé podrobnosti historie kpt.Sedláčka /"Kazi"/ a R.Roesslera /"Lucy"/ ve Švýcarsku. Pokud jde o atentát, jako pilot Halifaxu, který shodil parašutisty Gabčíka Kubiše, je uveden poručík /na další straně kapitán/ Leoš Andrle. Jiné prameny však dokazují, že to byl Angličan Hockey, jak se ještě zmíním. Dále je v knize informace o tom, že německý agent Moravcovy zpravodajské služby Paul Thümmel /"A-54"/, který hrál roli v intrikách R.Heydricha a jeho SD proti adm.Canarisovi a jeho Abwehru, byl prý zatčen r.1944. Ve skutečnosti byl Thümmel zatčen už r. 1942, po výslechu sice na Canarisův zásah propuštěn, ale brzo poté zatčen znovu.

Pokud jde o otázku Moravec či Beneš, existuje ještě jedno přímé svědectví. Plk.Emil Strankmüller, který byl v Londýně zástupcem gen.Moravce a o plánech na atentát věděl, poskytl v květnu 1967 interview J.M.Jedličkovi z pražských "Zemědělských novin". Podle plk.Strankmüllera gen.Moravec se koncem léta 1941 vrátil z každodenní porady s presidentem Benešem a prohlásil, že mu president řekl: "Pane plukovníku, něco se musí stát". Moravec, pokračuje plk.Strankmüller, "si přeložil Benešova slova do reálného rámce. Hovořil celý večer, až vyslovil jména K.H.Franka a Heydricha". Strankmüller namítal, že "Moravcův plán povede k represáliím, které ohrozí naše zpravodajské prameny". Moravec prý pak nedebatoval. "Ale vytušil jsem, že se už definitivně rozhodl..." Dne 3.října 1941 /atentát byl původně stanoven na 28.října 1941/ se prý o celé věci jednalo na MNO v Londýně za účasti důstojníků Moravce, Bartíka, Palečka a Krčka- a za účasti původních dvou parašutistů Gabčíka a Svobody; Svoboda byl později nahrazen Kubišem. O ministru Ingrovi se Strankmüller nezmiňuje. Jen dodává, že příslušní Angličané nebyli prý o atentátu informováni. "Je ovšem možné, že některého z britských zpravodajských činitelů Moravec o plánech informoval" dodává Strankmüller a znovu opakuje své tvrzení, že si Angličané atentát ani neobjednali, ani jej neinspirovali. Strankmüller také odmítá jakoukoliv spojitost s admirálem Canarisem. Pokud jde o "Jindrův telegram", Strankmüller dodává, že skutečně do Londýna došel. A uvádí ještě jednu zajímavost: výsadek "Silver A" v čele s npor.Alfrédem Bartošem měl v Praze za úkol navázat přerušené spojení s agentem A-54. V jedné britské knize se dokonce tvrdí, že parašutisté měli za úkol případně dopravit Thümmela do bezpečí v Anglii, ale už bylo pozdě. Strankmüller dále tvrdí, že z "Jindrova" telegramu nabyl spolu se svými spolupracovníky dojmu, že atentát na Heydricha je ještě otázkou času. Depeši dostal i gen.Moravec. Ten prý k tomu tehdy nepřekl nic. Po "Jindrově" telegramu, pokračuje Strankmüller, přišla v obdobném znění ještě depeše od ústřední odbojové organizace ÚVOD. Dva dny poté Strankmüller převzal od Moravce vlastnoručně psanou odpověď k zašifrování. Její stylizace prý vyvolávala dojem, že atentát není ještě aktuelní. Jinak odpověď nebyla konkretní, spíše vyhýbavá a uklidňující; " v tom smyslu, že se v případě nutnosti atentát provede tak, aby k obávaným represáliím nedošlo..."

Když protektorátní rozhlas přinesl v sobotu 27.května 1942 zprávu o atentátu, Moravec ihned odjel k pres.Benešovi. Po návratu se ho Strankmüller ptal na podrobnosti. "Moravec o návštěvě moc nehovořil". Jen tichým hlasem prý opakoval Benešovu větu: "Moravče, v tom máte jistě svoje prsty." K tomu existuje ještě svědectví z druhé ruky, které se přisuzuje gen.Moravcovi. Francouzský autor A.Brissaud ve své knize "Canaris" z r.1970 píše, že mu gen.Moravec poskytl interview, během něhož tvrdil, že telegram "Jindry" dostal od parašutisty Bartoše a ukázal jej pres.Benešovi a šéfovi SIS Menziesovi. President Beneš mu prý dal pokyn, aby na telegram neodpovídal. Menzies přijal informaci bez poznámky. Po válce se prý však gen.Moravec, jak řekl Brissaudovi, dověděl, že Britové na atentátu trvali, aniž mu to řekli. Gen.Moravec však neřekl Brissaudovi nic, co by svědčilo o tom, zda rozhodnutí o atentátu učinil sám či na žádost pres.Beneše nebo na pokyn SIS. Angličané tedy o atentátu předem věděli. Ostatně i amatér se dovtípí, že atentát na Heydricha musel být plánován s technickou pomocí Angličanů a s vědomím šéfa SIS. Brissaud píše, že pilotem Halifaxu byl Ron Hockey, velitel 138.perutě RAF, který žije ve Skotsku.

Britská literatura o 2.svět.válce, zejména o britské zpravodajské službě, se o atentátu na Heydricha zmiňuje často; s dávkou obvyklé anglické samozřejmosti považuje celou operaci za britskou záležitost, jen tu a tam připouští podporu Moravcovy organizace a čs.parašutistů. Jsou však objektivnější knihy, které jdou do podrobností zejména o tom, do jaké míry Canarisův Abwehr byl na straně Britů a zda vlastně admirál Canaris nespolupracoval přímo se šéfem SIS Menziesem. Některé skutečnosti jsou nesporné: Canarisův Abwehr za počátku války v záp.Evropě zaznamenal velké úspěchy. Nebylo proto divu, že britští zpravodajci tehdy navrhovali, aby Canaris byl "zlikvidován". Menzies jim však údajně řekl: "Živý Canaris nám prospěje víc, než mrtvý Canaris!" V době, kdy byl v Londýně atentát na Heydricha plánován, Canaris měl už potíže s Heydrichem a SD. A potíže způsobil Canarisovi také Thümmel, na jehož stopě tehdy Gestapo už bylo. Byli ovšem i jiní důstojníci Abwehru, kteří měli styky s Londýnem přes Vatikán, Španělsko a jinými cestami. Krátce před atentátem měl Canaris právě v Praze kritickou schůzku s Heydrichem, který přistoupil tehdy na oko na určitý kompromis. Zřejmě však měl už tehdy v plánu Canarise odstranit a Abwehr převést do své SD. A to vše SIS v Londýně muselo tušit. Ostatně SIS Heydrichově SD nikdy nezapomněla incident ve Venlo v Holandsku z r.1939, kdy Němci unesli britské agenty Besta a Stevense. Je zajímavé, že krátce před tím byl v Holandsku také na tajné schůzce s Moravcovým zástupcem Thümmel a že Gestapo si nějakou informaci o tom vynutilo od Besta či Stevense.

Charles Whiting píše v knize "The Spymasters" z r.1976 podrobně o Thümmelovi a jeho postupných potížích s SD a Gestapem. A poznamenává, že čs.parašutisté měli za úkol Thümmela zachránit, že však přišli už pozdě. Whiting je zcela přesvědčen, že SIS měla na atentátu podíl. Uvádí, že výcvik parašutistů v severním Skotsku vedl "odborník SIS", plk.Wilson, a že podle "důvěrných informací z kruhů SIS" rozhodnutí provést atentát na Heydricha bylo učiněno pod nátlakem britské tajné služby. SIS měla prý obavy, že její kontakty s Abwehrem budou přerušeny, jakmile Heydrich Canarise a Abwehr zlikviduje. A nešlo jen o Heydricha. Menzies a SIS chtěli prý ukázat světu, jak daleko jejich moc může dosáhnout, a že na trapné porážky, jako byl incident ve Venlo, nemíní nikdy zapomenout. Whiting dodává, že hned po Heydrichově pohřbu Canaris poslal prostřednictvím svých agentů ve Španělsku sdělení Menziesovi, že je ochoten se s ním sejít v neutrálním Portugalsku. Menzies o sdělení informoval ministra zahraničí Edena, který prý odmítl dát svůj souhlas k takové schůzce, protože mohlo jít o trik a o pokus Němců unést Menziese. Menzies prý byl velice zklamán. Jak píše Nigel West ve své velmi objektivní studii otázky Canaris-Menzies /"A Thread of Deceit" z r.1985/, britské vládní kruhy braly v této věci také ohledy na to, "co by tomu řekli naši sovětští spojenci".

Atentát na Heydricha, jak víme, si vyžádal od našeho národa velké oběti. Jde nejen o Lidice a Ležáky a stovky zatčených a popravených. Jde např.o zvěrstva Gestapa, na které se zapomíná: příbuzní zabitých a popravených parašutistů či příslušníků odboje byli nuceni identifikovat mrtvé vlastence- většinou jen jejich useknuté hlavy- a to včetně hocha, kterému ukázali v akváriu amputovanou hlavu jeho matky.
K tomu všemu lze snad uvést zajímavou zmínku v knize britského publicisty Phillipa Knightleyho "The Second Oldest Profession" z roku 1987. Autor tvrdí, že "atentát na Heydricha organizoval vedoucí výcvikového tábora SOE plk.Frank Spooner, který pak prý litoval své účasti na operaci, když se dověděl, kolik obětí si atentát vyžádal".

A ještě jedna věc: V debatách o tom, proč celá věc skončila smrtí téměř všech parašutistů, jsou dva tábory. První v čele s gen.Moravcem tvrdí, že ne organizace operace, nýbrž účast místních lidí, kterým se měli parašutisté vyhnout, a jejich neopatrnost způsobila, že Němci téměř hned zjistili, že šlo o parašutisty z Anglie. Naproti tomu druhý tábor tvrdí, že operace nebyla dobře organizována: parašutisté nebyli dobře připraveni na změněné poměry v Protektorátu a bez místních lidí nebyli schopni nic dělat. Jejich falešné Kennkarty měly vesměs brněnské razítko, což Gestapu zjednodušilo pátrání. Dále jejich zbraně, zejména ty, které odhodili na místě atentátu, byly jasně anglického původu. A nelze ovšem ignorovat zrádce mezi parašutisty i místními lidmi - včetně těch náhodných svědků atentátu, kteří spíše než parašutistům se snažili pomáhat Němcům.
Debaty, diskuse a polemiky budou zřejmě pokračovat dál. Nejde však o to hledat viníky a soudit je. Jde, jak doufám, jen o historickou pravdu pro nás a naše potomky.

Poslední léta Eskymo Welzla

Rok 1988 připomněl hned dvojí „kulatá" výročí tohoto muže, vzbuzujícího po desetiletí československou i světovou pozornost. Rodák ze Zábřehu na Moravě, narodil se dne 15. 8. 1868, zemřel jako osmdesátiletý dne 19. 9. 1948 v Dawsonu-Yukon, Kanada. Jeho život byl plný dobrodružství a snahy hledat a nalézt svobodu, což se mu po celých 30 let jeho života v Arktidě dařilo; Jan Welzl se proslavil barvitým vyprávěním příhod, které na Zlatém severu prožil, nebo o kterých se dověděl a které byly později literárně zpracovány do úspěšných knih. Tato stručná úvodní charakteristika něco říká pravděpodobně jen starší generaci. Welzlova osobnost i literární dílo zasluhují však větší a trvalou pozornost.

O Janu Welzlovi, zámečníku, lovci, rybáři, velrybáři, zlatokopu, lékaři, velkoobchodníku, náčelníku eskymáckého kmene, jeho nejvyššímu soudci, lodnímu kapitánu, československému polárnímu badateli, cestovateli a spisovateli, v přezdívce Arctic Bismark, eskymácky Moojok Ojak – bychom se nedověděli pravděpodobně nic, kdyby v roce 1924, na pacifickém pobřeží USA blíže Seattlu neztroskotala loď „Seve Sisters", vezoucí náklad kožích do San Franciska. Pobřežní hlídka USA trosečníky zachránila a začala případ ztroskotání lodi vyšetřovat. Majitel lodi a druhý kapitán na dotazy vyšetřujících tehdy uvedl, že se jmenuje John Welzl, že se narodil v Rakousku-Uhersku v Zábřehu, že bydlí v jeskyni na Novosibiřských ostrovech. Žádné osobní doklady, žádný kapitánský plavební paleni. Úřady konstatovaly, že v daném případě byla spáchána řada přestupků, od neoprávněného vniknutí na území USA až k ohrožení lidských životů... Rozhodly o Welzlově internaci a poté o převezení do karantény na Ellis Island. Nakonec jej na úřední náklady dopravili do Hamburku, sídla československého konzulátu. O něm a o existenci Československé republiky, stejně tak i o čtyřleté světové válce se Welzl dověděl od vyšetřujících úřadů poprvé až během vyšetřování. Těžko také chápal, že už i Novosibiřské ostrovy nepatří Rusku, ale Sovětskému svazu. Nic nepomohly jeho stížnosti a vysvětlování, že se potřebuje hned dostat do Nome a odtud domů, aby podal v eskymáckých vesnicích zprávu o ztroskotání lodi a ztrátě svěřeného majetku... Úřady byly neoblomné a rozhodly o vyhoštění do země jeho původu, což byla v této době už Československá republika. Z Hamburku to také do ČSR nešlo hned a rychle, protože Welzl neměl žádné doklady a konzulát mu je musel teprve pracně shánět. To se neděje den ze dne. Donedávna bohatý a uznávaný Captain John Welzl byl v Hamburku chudý jako kostelní myš. Bylo mu 56 let a nezbylo mu nic jiného, než začít tvrdě, manuálně pracovat. Živořil jako přístavní dělník, jehož malá mzda ho jen stěží uživila. Začal malomyslnět, zejména poté, když si uvědomil, že z vydělané mzdy nikdy neušetří na cestu zpátky. Tu a tam, pak ale pravidelně, aby zapomenul na chvíli svůj špatný úděl, zašel do přístavní hospody, kde žil svět, jenž mu byl blízký: námořníci, přístavní dělníci a jejich milieu. Pije se pivo, rum, vyprávějí se příhody z cest. Welzl se stal v jedné z hamburských knajp štamgastem. Když jednou došlo i na něho, aby vyprávěl nějaký svůj příběh, začal zpočátku nesměle a opatrně vyprávět o svém domově, o Novosibiřských ostrovech, tam na 82. stupni severní šířky, kde je v zimě přes 55 stupňů mrazu, kde třeskutý a bouřlivý vichr zabíjí v okamžiku ty, kdo nejsou připraveni, ale v arktickém létě, kdy na krátký čas vysvitne hřejivé slunce, nezapadající, přinášející nový život, je nepředstavitelně krásné a volné. Vypráví o Eskymácích, o lovech zvěře a ryb, o loveckých cestách na Vysoký sever, do daleké Kanady, o ústí řeky Mackenzie, o západním Pacifickém pobřeží. Vypráví tak poutavě a přesvědčivě, že upoutává kdekoho. Vypráví a vypráví, zejména poté, když zjistí, že za jeho vyprávění mu spolustolovníci platí jídlo i pití. Stává se známým a vítaným hostem v těch hamburských hospůdkách... V těchto okamžicích, aniž to sám tuší, se z něho stává vypravěč. Jeho příběhy, později přetlumočené do spisovné řeči a fejetonové formy brněnských Lidových novin let 1925 až 1928, kdy mu v pražském nakladatelství Borový ve spolupráci s Rudolfem Těsnohlídkem vyšla první knížka „Eskymo Welzl", ho zařadí, aniž si to opět uvědomuje, k spisovatelské profesi. V období hamburského Welzlova života se udály tři důležité věci: vyčerpán těžkou denní prací v přístavu nedával pozor při přechodu vozovky, byl sražen a lehce zraněn automobilem. Řidič vozidla a jeho majitel, obávajíce se komplikací a vyšetřování, nabídli Welzlovi finanční odškodnění 500 RM. To bylo najednou pro chudáka Welzla nečekané jmění. Přistoupil ihned na vyrovnání. Získal tak první peníze, které tvořily základ úspor, za které si mohl později koupit lodní lístek do Kanady... Tím, že docházel na československý konzulát, začal znovu číst české noviny a v podvědomí si vybavovat řeč, kterou skoro zapomněl. Mezi různými novinami našel i brněnské „Lidovky", kterým zaslal, povzbuzen svým vypravěčským úspěchem, dopis o svých příhodách v Arktidě. Zde je začátek jeho pozdější literární činnosti... Třetí důležitý fakt je ten, že se seznámil s jistým profesorem, který se zabýval eskymáckými nářečími. Welzl mu vysvětloval jazykové souvislosti, profesor si pečlivě vše zapisoval. Když byla tato spolupráce ukončena, Welzl ke svému překvapení dostal od profesora 500 RM. To už byl dobrý finanční základ pro jeho první cestu zpátky, do Kanady...

Úspory z dvou nečekaných příjmů, z brněnských honorářů a z přednášek po hamburském okolí daly pak dohromady sumu, za niž se Welzl dostal dobytkářskou lodí nazpět do Kanady. Po příjezdu do Quebecku zahrála si s Welzlem opět náhoda. Seznámil se zde s jistým farmářem, který měl zvěřinovou farmu. Nabídl Welzlovi, aby mu ji opatroval a nakupoval pro ni bobry. To byla činnost, která byla Welzlovi příjemnější než nádeničit – přivolil. Zůstal v Ontariu až do podzimu roku 1928, aby zjistil, že na cestu na ostrovy je už pozdě. Moře začalo zamrzat.

Životní v Kanadě ve srovnání s Evropou bylo v té době drahé, Welzl si spočítal, že do příští možnosti odejet do svého polárního domova utratí značnou část svých dosavadních úspor. Rozhodl se proto odjet znovu do Evropy a navštívit přitom také svoji starou vlast. Chtěl se také setkat s redaktorem Těsnohlídkem. Cesta ho vedla opět do Hamburku, pak přes Berlín do Prahy. Praha ho zklamala. Jednak se dověděl, že jeho přítel redaktor už nežije a nenašel nikoho, kdo by s ním dále literárně spolupracoval. Když pak i možnost „psát knížku pro Anglii" s dr. Pavlem Eisnerem pro vzájemnou nepřizpůsobivost ztroskotala, rozhodl se odjet na Moravu do Zábřehu, svého rodiště, které víc jak 30 let neviděl. Jedinou světlou stránkou jeho pražského pobytu bylo slyšení u prezidenta republiky T. G. Masaryka, který se o podivném cestovateli dověděl a chtěl se s ním seznámit. Ve slyšení mu Welzl vyprávěl o svém životě, o Eskymácích, o lovu velryb... hezky si „spolu popovídali". Odjezd na Moravu byl v dané situaci to nejlepší řešení. Pobyt v rodném městě, přednáškové působení s pomocí tamního učitele, který ve Welzlovi rozpoznal jedinečného člověka, zejména však následná spolupráce s redaktory Lidových novin Golombkem a Valentou, měly pro poznání Welzla jako člověka zásadní význam. Vše je vylíčeno v úvodech ke knihám „Třicet let na zlatém severu", „Po stopách polárních pokladů", "Ledové povídky" a "Trampoty eskymáckého náčelníka v Evropě".

Druhý evropský Welzlův pobyt, při kterém došlo k stenografickému zaznamenání a později k zveřejnění jeho vyprávění, trval pouze několik měsíců. Když byly ukončeny práce na budoucích knížkách, prosloveny jeho úspěšné přednášky a vystoupení v brněnském Radiojurnálu, odjel v roce 1929 přes Prahu a Paříž, Calais do Anglie, zpět do Hamburku a odtud lodí do Kanady. Z kanadského pobřeží do Montrealu, kanadskou pacifickou drahou do přístavního města Prince Ruppert, lodí do Skagway a odtud pěšky do Whitehorsu a říční lodí po Yukonu do Dawsonu. Jel po řece dál, až do pohraniční stanice mezi Kanadou a USA do Eagle City, kde ho americké úřady zadržely podruhé. Jet na západní straně Aljašky do nějakého přístavu, kde by bylo lodní spojení na Novosibiřské ostrovy, bylo možné jen v tom případě, kdyby mohl složit americkým úřadům kauci 500 US$, které už dávno neměl. Musel se tedy vrátit zpět do Dawsonu, kde se nakrátko usadil. Rok na to v roce 1930 se pokusil dostat po řece Mackenzie do její delty, odtud k Herschlově ostrovu a pak dál na ostrovy. Jenže z delty Mackenzie plout na daleký sever už nebylo možné. Nebylo spojení a žádné velrybářské lodě už tam nejezdily. Rezignovaně se ve svých 62 letech vrátil do yukonského Dawsonu. Žil zde až do své smrti 19. 9. 1948. Bylo mu osmdesát let.

Vraťme se ale zpět do doby, kdy se Jan Welzl vrátil z delty řeky Mackenzie do Dawsonu, aby zde dožil svých posledních 18 let. Toto období od roku 1930 do roku 1948 je pro československou literární veřejnost i jeho české a moravské přátele zahaleno jen dohady a nedostatkem informací. Ví se jen, že Welzl napsal do Brna několik dopisů, o svém příjezdu do Dawsonu v roce 1929, žádost a pak poděkování „operačnímu lékaři MUDr. Novotnému, který mu zaslal kýlní pásy, zpráva pro Radiojurnál Brno a pak už jen mlčení až do dopisu profesora Stefanssona, který zaslal do Prahy v roce 1958, v němž chtěl "vědět poslední Welzlovu adresu"... Zanevřel Jan Welzl na své přátele ze staré vlasti? Pravděpodobně ano, lze to předpokládat z následujících faktů, které jsem zjistil při mém letošním studiu archivů v Antropologickém muzeu University B.C. ve Vancouveru, ve státním Yukonském archivu ve Whitehorsu a v muzeu v Dawsonu. Je známé, že úspěch Welzlových knih po českém vydání byl nepředvídané velký. Po prvním, francouzském překladu, došlo vzápětí k vydání anglickému v Londýně u Altana a Unwinna, kteří postoupili vydavatelská práva pro USA newyorskému trustu Macmillanově, jenž vydal Welzlovy knihy "30 let" a "Po stopách polárních pokladů" v jediné publikaci a to v nákladu 150 000 výtisků, což je na tamní dobu nepředstavitelně mnoho. Jejich vydání bylo dokonce poctěno cenou Month klubu v roce 1932 (10 000 US$) za nejúspěšnější knihu roku. Další překlady vzápětí následovaly: dánský, norský, švédský, finský, německý, esperantský a (po roce 1969) maďarský, italský a v současné době estonský a japonský, celkově na 16 překladů. Jan Welzl je tedy jedním z nejpřekládanějších moderních československých spisovatelů. Ostatně, to už předvídal samotný Karel Čapek, který k americkému vydání napsal předmluvu. Americké vydání však způsobilo pochybnosti. Po přečtení knihy se ozval v New York Times přední americký polární badatel profesor Stefansson s řadou námitek, týkajících se jak věrohodnosti Welzlova tvrzení o životě na Novosibiřských ostrovech, jako zásadnímu nevěrohodnému taktu, tak i detailů, které nemohly být pravdivé. Příklad za všechny: Welzl tvrdí, že eskymácká děvčata jejich kmene na Novosibiřských ostrovech jsou způsobilá k mateřství již v 6 8 letech. Po porodu si udržují i nadále mateřské mléko a kojí jím po celý další život kohokoli, kdo o to projeví zájem. Welzl sám byl schopen vést psí spřežení o cca 200 psech... Stefansson končí svoji polemiku tím, že Welzlovo dílo je šprýmem samotného Karla Čapka, který si vše vymyslel. Jestliže fakt osídlení Novosibiřských ostrovů byl vzápětí světu dokázán ruským antropologem Pinéginem, který vše fotograficky dokumentoval, pak nepřesnosti ve Welzlově textu jdou na vrub jeho vypravěčskému způsobu. Vše, co Welzl vypravoval, lze rozdělit do několika skupin: na příhody, které on sám zažil, na události, které viděl z většího odstupu a na historky, které slyšel a které tradováním nabraly rozměru... Profesor Stefansson svůj hlavní omyl o neexistenci života na Novosibiřských ostrovech uznal. Dal podnět k tomu, aby za Welzlem odjela do Dawsonu v roce 1932 skupina reportérů New York Times, kteří měli čtenářům podat zprávu, zda Jan Welzl je skutečnou postavou či ne. Ta ovšem objevila jak Welzla samotného, tak mohla také potvrdit i fakt, že knihy vznikly podle jeho vyprávění. Jestliže pro zrod Jana Welzla-spisovatele – v přeneseném slova smyslu – mohou jeho literární přátelé Těsnohlídek, Valenta a Golombek, pak nějakému Welzlovu popírači profesoru Stefanssonovi vděčíme za to, že máme zprávy o posledním období Welzlova života v Dawsonu. Předpokládali bychom, že vědecká pověst univerzitního profesora Stefanssona z New Hampshirské univerzity v USA utrpí a že tento za předmět svého "vědeckého omylu" zanevře. Stal se pravý opak. Stefansson analyzoval Welzlovu knihu a rozlišil mezi pravdivými fakty a fabulačními pohádkami, jichž nebylo však mnoho. Začal si nejen Welzla vážit, ale chtěl za každou cenu s ním navázat kontakt. Protože neměl možnost za ním osobně do Dawsonu zajet, obrátil se na tehdejšího guvernéra Yukonu Jeckela s dotazem, z čeho Welzl v Dawsonu žije, jak je o něj postaráno a zda má nějaké hmotné výhody z eventuálních tantiém. Oboustranná korespondence Stefansson-Jeckel začala v roce 1933 a trvala dva roky. Vyplývá z ní mezi jiným i důležitý fakt: ze Stefanssonovy iniciativy yukonský guvernér poskytl Welzlovi, který nenašel zaměstnání úměrné svému věku, obydlí (pozemek, na kterém si v Dawsonu Welzl postavil srub), ošacení, otop a léky, a zařadil ho do seznamu sociálně potřebných osob, které v Dawsonu – prostřednictvím RCMP (Kanadské jízdní policie), dostávaly pomoc.

Mám k dispozici fotokopie této korespondence, jejíž originály jsou k dispozici ve whitehorském archivu. Tato nová a jedinečná fakta vydávají svědectví o úctě a pomoci yukonské provincie a samotného guvernéra Jeckela Welzlovi, o níž se on sám nikdy otkomu nesvěřil. Dodávám, nesvěřil se do Československa, zejména svému literárnímu příteli Valentovi, který mu v roce 1935 zaslal do Dawsonu vydané knížky. Dokonce mu do nich napsal i věnování: německy – In alter Freundschaft E. Valenta. Proč mu Welzl nikdy už nenapsal? Jednoduché, ale pravděpodobně nejlogičtější vysvětlení: zanevřel nejen na Valentu, ale i na ostatní spolupracovníky, včetně vydavatele i úřadů, protože se cítil finančně poškozen. Na jedné straně je tu fakt vysokých tiráží knížek v řadě cizojazyčných překladů, na druhé některé denní honorář za vyprávění 150 Kčs, a dva až tři tisíce Kčs závěrečné odměny všeho všudy. Stefansson ovšem ničeho v tomto směru nedosáhl a Welzl nikdy mimo původních brněnských honorářů také nic nedostal. Přesto ani z tohoto nového zjištění nelze nic závadného vyčítat nebo se jen domýšlet vůči Golombkovi i Valentovi. Jejich některé dohoda s Welzlem o literární spolupráci byla oběma stranami perfektně dodržena. Welzl si však po celý zbytek dawsonského života myslel, že on je jediný tvůrce knih a že je tedy spisovatelem, přestože vždy uváděl, že příběhy jen vyprávěl a ti druzí je zaznamenávali...

Přesto však Jan Welzl napsal vlastnoručně jednu knihu. Jmenuje se "An die Reise um die Welt 1893-1898", čítá na 200 stran rukopisného formátu 20x32 cm. Je psána německy. Její vznik lze datovat nejpravděpodobněji do roku 1933.

Ani v posledních letech Welzlova života nepřestal o něj profesor Stefansson mít zájem. Prostřednictvím vědeckého přítele profesora Otto Geista, paleontologa Aljašské univerzity ve Fairbanksu, se dal informovat o Welzlově osobní situaci. Profesor Geist je mimo jiné velmi důležitou osobou, která nám zanechala svědectví o posledních Welzlových chvílích. Geist znal Welzla z jeho knih, četl německý překlad. Navštívil ho, pravděpodobně dvakráte, během jeho "polních cest" do Dawsonu, naposledy v roce 1948, pár dní před Welzlovou smrtí. Snažil se také ještě za Welzlova života odkoupit za 20 US$ jeho rukopis. Pořídil vlastnoručně i několik fotografií. Pomáhal dokonce zařídit Welzlův pohřeb, ale neúčastnil se ho. Se sociálním úřadem v Edmontonu jednal o vyřízení Welzlovy pozůstalosti, ve které bylo jen pár dopisů, fotografií, 4 knihy, tři české a americký překlad a také rukopis "Cesty". Tyto věci se našly pod slamníkem Welzlova skrovného lůžka. Po vyřízení pozůstalosti odkoupil knihy i rukopis za 20 US$. Geist se předně zajímal, zda by bylo možné Welzlův rukopis knižně vydat. Nabídl jej svému bratru nakladateli, mnichovskému Zikmundu Geistovi. Ten s vydáním souhlasil za předpokladu, že bude rukopis částečně upraven. V roce 1964 jel profesor Geist z Fairbanksu na cestu kolem světa, s tím, že se zastaví i v Mnichově a záležitost s Welzlovým rukopisem definitivně vyřídí. Svěřil se s tím, těsně před odjezdem, svému univerzitnímu kolegovi profesoru Krejčímu, vedoucímu katedry filozofie na AUF, který Welzlovo literární dílo velmi dobře znal, ale nevěděl, že Geist znal Welzla osobně. Dohodli si i další spolupráci. Bohužel k ní už nedošlo, protože profesor Geist v roce 1964 v Mnichově zemřel. Když pak zemřel i jeho bratr, nakladatel Zikmund Geist, předala Geistova rodina Welzlův rukopis zpět na Aljašku profesoru Krejčímu, který jej má dodnes. Rukopis literárně dešifroval a připravil jej k případnému vydání. Laskavostí profesora Krejčího jsem měl možnost při mé letošní cestě "po Welzlových stopách" tento rukopis prohlédnout a částečně i přečíst a zhotovil fotokopii jeho úvodní strany. Od profesora Krejčího mám i další důležitou informaci, kterou jsem na místě v Dawsonu ověřil a kterou potvrzuji: současný dawsonský Welzlův hrob je pouze přibližný, přesto ale působivý; místo nerozeznatelné od okolního přírodního travnatého a zarůstajícího prostředí, prostý kříž s Welzlovým jménem a deskou, na ní je starý český státní znak lva a nápis CZECHOSLOVAKIA. I když je to nesprávný hrob, položil jsem loni k němu kytici se stužkami v národních barvách. Udělal jsem malý kříž a symbolickou desku v podobě harpuny, na kterou jsem napsal správná data Welzlova narození i úmrtí a umístil jsem ji na jeho hrobě tak, aby směřovala na jih. Během této loňské návštěvy sloužil páter Jan Boyle v katolickém kostele Sv. Marie, prostřednictvím kterého navštěvoval Welzlův srub, zádušní mši za stařečného a jedinečného muže, jehož životní krédo vyjímám z jednoho jeho dopisu:

Země je příroda a každá živá duše má právo na ní žít, a proto chodit, obzvláště tady v těchto krajích, kde člověk je nucenej ten kraj přejít, aby dosáhl to místo jeho domova. Smutný je to víst práva proti naší přírodě. Člověk na tej zemi není nic jako červíček v zemi. Příroda nám dala tu země pro všecky a na to nema práva žádny člověku cestování v polarních krajinach zabraňovat... Tak ještě jednou (musím vykonat) jednu cestu za žebráka do severu. Jeto přírodní planeta, která jse musí vykonat a dokonat k životu anebo k smrti..... – bear –

"LISTY"/Řím/

Z OKUPOVANÉHO ČESKOSLOVENSKA

Maďaři odmítli další finanční a jinou účast na vodním díle na jihu Slovenska,ke které se zavázali dohodou s ČSSR. Veškeré další práce byly zastaveny a ČSSR žádá na Madarsku náhradu ve výši 7 a půl miliardy dolarů,protože na čs.straně je dílo ze 70ti procent hotové. Vztahy mezi oběma komunistickými zeměmi se v poslední době podstatně zhoršily. Mezitím Prahu navštívil rumunský diktátor Caucescu,dostal vysoké státní vyznamenání a mluvčí čs.vlády podtrhli,že jeho zamítavý postoj k sovětské perestrojce považují za správný a shodný s postojem československým. /Utlačování maďarské menšiny v Rumunsku je tak drastické,že týdně prchá do Maďarska kolem 1.000 "uprchlíků" a maďarská vláda požádala o pomoc Úřad vysokého komisaře pro uprchlíky při Spojených národech v Ženevě./--V Praze vyšly de Gaullovy "Válečné paměti 1940-1944".Francouzský originál přeložil Svetozár Pantůček.--Po čtyřech měsících byl z vězení propuštěn Václav Havel. Měl původně sedět 8 měsíců; protesty ze zahraničí Havlovi pomohly.--PhDr.Josef Tomeš napsal do "Hlasu Revoluce" zajímavý a objektivní článek o ing.Jaromírovi Nečasovi a jeho rodině za 2. světové války. Podařilo se mu opustit Protektorát 22.1.1940 /s generály Neumannem a Vicherkem/ za pomoci průvodčího-odbojáře balkánským rychlíkem. V Anglii se stal v říjnu 1941 ministrem hospodářské obnovy.Měl výhrady k pro-sovětské politice pres.Beneše a v listopadu 1942 z vlády odešel. Zemřel v Anglii 30.1.1945 ve věku pouhých 56ti let. Jeho manželka dr.Marie Poubová-Nečasová a dcera Věra zahynuly v Osvěčimi. Ing.Nečas se hrdě hlásil k Čs.sociální demokracii.--"Svět v obrazech" se znovu zabýval agentem A-54 a to v článku "Spor o agenta A-54". Šlo o člena Abwehru v Praze,který spolupracoval s čs.podzemím.

ČECHOSLOVÁCI v ZAHRANIČÍ

Papežský ústav pro výchovu českých kněží, Kolej Nepomucénum, oslavil 23.4. 60 let trvání. Rektorem je Msgr.dr.Karel Vrána. Podpora našich krajanů žijících ve svobodném světě je nutná, aby se kolej udržela.--Vlad.Škutina nám sdělil z Curychu, že 12.9. vystoupí na Masaryktownu v pásmu "Jak se dělá smích". /Navštíví i některá kraj.centra v USA./--Index vydal knížku Ivana Svitáka "Dialektika dějin", 260 stran.--17.5. tomu bude 20 let, co ve Vatikánu zemřel pražský kardinál dr.Josef Beran.--27.5. tomu bude 10 let, co z našeho středu odešel novinář Július Firt.--O.Telichovič ze Stockholmu odchází do důchodu v září.--V Melbourne v Austrálii zemřela 14.5. operní zpěvačka Jiřina Vaňková, manželka exilového novináře dr.Josefa Vaňka.--Karel Kukal prodělal v Curychu menší operaci, ale už je fit. Organizuje čile naše letní skautské tábory.--Spertus College of Judaica v Chicagu udělí 11.6. čestný doktorát "Hebrew Letters" Erichu Kulkovi, který žije v Israeli.--"Našinec" z JAR přinesl zajímavý článek o čs.superšpionech, manž.Koechlerových. Kradli nejtajnější am.dokumenty a byli vyměněni za Ščaranského v r.1986.--V Indexu vyšel nový znamenitý román Blanky Kubešové "Kočičí dlažba", 232 stran.--MUDr.M.J.Lexa se pokouší o přesun z NSR do Holandska.--V Ženevě pojmenují jednu z ulic po TGM.--Dirigent Jožka Staněk dává v Holandsku dohromady největší akordeonový orchestr světa. Bude v něm 1.500 osob; přihlášek má už 1.640.--Jiří Nykl s rodinou tč.ve Španělsku se nevzdal naděje na Kanadu.--Láda Blažek z Melbourne byl na Filipínách a v Hong-kongu.--Vlad.Drábek /Konstanzer Str.4A, 6000 Frankfurt /M.61, W.Germany/ založil Assoc.for the Advancement of Czechoslovak History a žádá naše krajany ve svob.světě o fin.dary.--V Edici Arkýř vyšly básně Petra Krále "Éra živých", 183 stran.--Římské "Studie" přinesly článek "Návrat Mistra Jana", o J.Husovi a možnosti prohlásit ho za svatého.--Vídeňská revue "Korespondence" přinesla zprávu, že v Maďarsku byla úředně povolena sociálně demokratická strana.--Vic Urban-Plávka z Alice Springs, NT navštívil farmáře Casleyho sev.od Geraldtonu, WA a sdělil nám, že jeho knížectví Hutt River přestalo existovat.--"Severské Listy" vydávané v Uppsale ve Švédsku jsou pohotové a zajímavé. Redi-guje je Otto Černý.--Humoristická revue "Bič" za redakce poslance A.Čížka vychází nepřetržitě od r.1958. Napište si o ukázkové číslo na: 37, Av.J.Segrettin, 932 20 GAGNY, France.--Truhlář/tesař, 27 let, t.č.v NSR, hledá sponsora v Kanadě. Adresa: M.Cabejšek, Gutenberg Str.12, 5000 Köln 30, W.Germany.--Jana W.nám sdělila, že švédská policie obvinila z vraždy Palmeho Švéda, který byl 63krát trestán.

DOMÁCÍ UZENINY
*
EVROPSKÉ LAHŮDKY

PARKLAND
MEAT PRODUCTS
ILJA
ŠANDA
2216 BLOOR WEST (u Runnymede)
TORONTO, ONT. M6S 1N4 TEL.: 766 8838
Máme také houskové knedlíky.

Zemřela Jana Feierabendová

Dne 5. května 1989 zemřela v Londýně, po krátší nemoci, ve věku 86 let Jana Feierabendová, vdova po bývalém ministru a významném představiteli zemědělského družstevnictví dr. Ladislavu Feierabendovi.

Pocházela z obce Velešín u Českých Budějovic. Za války v době kdy byl dr. Feierabend členem čs. vlády v exilu, byla Jana Feierabendová vězněna, nejdříve v terezínské Malé pevnosti a pak zavlečena do koncentračního tábora v Ravensbrücku, kde musela strádat do konce války. Po komunistickém puči v únoru 1948 odešla s manželem a s dětmi do exilu. Zpočátku žila v Anglii, později dlouhá léta ve Washingtonu, D.C., kde její manžel působil v Hlasu Ameriky. V té době se zúčastnila práce v exilovém hnutí. Po manželově smrti žila střídavě u své dcery vdané v Anglii a svého syna Ivy Feierabenda, který je profesorem politických věd na univerzitě v San Diegu. -ar

Obětavý Sokol br.Fridolín Čtvrtečka oslavil nedávno v sokolovně v Sydney "75". Blahopřejeme!

NAŠI V USA

"Czechoslovak Festival" bude v Astorii, NY ve dnech 28.a 29.5.--Doporučujeme členství v org."Friends of Czechoslovak Music". Adresa: Dept.of Music, San Diego State U. San Diego, CA.92182, USA.--Pavla Podolská nám poslala ukázku ze svého deníku o potulování po Austrálii. Zaujalo ji město Sydney s přístavem.--V San Diegu, CA. vzpomněli vhodně Karla Čapka. V kult.pořadu vystoupili mj.: dr.Marie Dolanská, Ivan a Eva Franklinovi, A.Hodek, Míša Karlová a red.Jožka Pejskar. Tradiční piknik našich ve Fallbrooku, CA. bude 18.6.--Alex.Dolinay s paní /Filadelfia/ navštívili Calgary.--Paličkovi, Bunžovi a p.Krupka se zotavili během dovolené v Acapulco, Mexiko.--Dr.Peter Gryner /Pacific Grove, CA./ navštívil záp.Evropu a měl několik nešťastných nehod; naštěstí nic vážného. Sešel se mj.s Lubošem Šrámkem; oba se zajímají o naše opevnění z r.38.--Jan Kuncíř navštívil paní Hodkovou a její rodinu./Ze South Paris, Maine do Winslow, Maine to není daleko../--Zd.a Evelyn Pražákovi z Clevelandu, Ohio, pojedou na sok.slet do Omahy letos v červnu a už se těší na sok.slet v Paříži v r.1990.--O.Petr sestavil video "Praha 88", 90 minut. Adresa: O.Petr, 8401 Darby Ave., Nortridge, CA.91324, USA.--Pietní "Memorial Service for Czechoslovak Jews, Victims of Nazism" se konala v New Yorku 14.3.--Expert na IBM a české klony: Vlad.Vacata, 2327 Mira Vista, El Cerrito, CA. 94530, USA.--J.A.Ženíšek zachytil své příhody za SNP.--28.ledna zemřel v New Yorku dr.Jaroslav Profous, přední čs.sociální demokrat, 80.--8.5. oslavil "80" Áda Souček, býv.majitel hotelu Palace v Pardubicích. Žije ve Vermontu.--Evža Janečková měla 8.5. také narozeniny./Kdo chce vědět kolikáté, nechť napíše do redakce./ Narodila se v Praze-Poříčí a vlastnila hotel Metropol v Plzni, kde měl hlavní stan gen.Harmon am.3.armády.--Irma Majerová, vdova po ministru Václavu Majerovi, se z College Park, Md. odstěhovala do Scarborough, Maine.--V Clevelandu, Ohio zemřel poún.exulant Ludvík Trnkuš, 62.--V L.Angeles, CA. zemřel prof.Ant.Votruba, 70, rodák z Kolína. Rovněž odešel dr.Josef Jelínek, 93.--Předseda Prvního čs.filatelistického klubu v USA, Josef Janečka z Riverside, IL., vydal jménem klubu prohlášení, v němž lituje, že se do serie nových amerických známek nedostal ani jeden Američan čs.původu, např.Antonín Čermák, Tomáš Masaryk, admirál George J.Dufek, Augustine Hermann, Karel Jons, Edward Rosewater, Rudolf Friml, Anconín Dvořák nebo astraunati A.Cernan a James A.Lowell, Jr. --"Hlas národa" se zmínil o hřebčínu v Kladrubech, který byl založen v r.1579. Přinesl také Škutinovu recenzi knihy "Český šlechtic František Schwarzenberg".--Na dotaz sdělujeme, že prof.Milan Zelený má adresu: GBA 626E, Fordham University, New York, NY 10023, USA.--Umělec Jiří Karger oslavil v LA "65".--Jiřina Fuchsová a Oton Kovařík se postarali o krásný večer české poezie ve Westwood, CA.--Schůze Zastupitelstva Rady svob.Československa byla z 20.5. přeložena na 3.a 4.6.89.--Pěkný recitační večer s básněmi Jana Zahradníčka a O.Březiny měli nzši v New Yorku 22.4. O zdar pořadu se zasloužili prof.Zdeněk Rutar a MUDr. Karel Steinbach.

Nezávazný odhad hodnoty vašeho domu, obchodu, živnosti nebo jiné nemovitosti provede diskrétně a zcela zdarma
George (Jiří) Daneš
Family Trust
Corporation Realtor
Tel.439-1660 /anglicky/
266-1659 /česky/

Americká obec sokolská pořádá XVII. Slet amerického sokolstva ve dnech 20.-25. června 1989 v Omaze, NE. Slet je připravován ve velkém rozměru a bude k němu přidružen velký Československý festival hudby, písní, tanců a lidového umění, který potrvá celé tři dny. Budou vyhrávat „Polka Bands" z různých míst USA k poslechu i k tanci. Vystoupí řada krojovaných skupin a předvedou folkloristická pásma tanců a zpěvu. Bude tam řada stánků s českým jídlem i pečivem. Známá restaurace „Bohemian Caffe" z Omahy bude nabízet domácí české a moravské speciality a rovněž tam budou stánky s českým křišťálovým sklem a různými upomínkovými předměty.

Skupina našich krajanů v Los Angeles, Kaliformie, se každou středu v poledne schází pravidelně na "bleším trhu", aby se pochlubili, co se událo za uplynulý týden. Jsou to většinou tzv.poúnorovi. Zleva: Láda Grégr, Josef Kalina, Jiří Šanda, Jindra Šoubera, Frank Tanuška, Jiří Karger, Jaromír Balcar a Karel Gedoš. Kdo z našich čtenářů do LA zavítá, je na trhu vítán..